

Anàlisi i classificació d'estructures causals en la premsa

**Recerca de recursos per a expressar relacions de causa-efecte
en el llenguatge periodístic**

Autora: Estefi Valero Nicolau

Treball final de grau en Llengua i Literatura Catalanes

Universitat Oberta de Catalunya

2016 - 2017

Directora: Carme Vilà Comajoan

Índex

Introducció.....	3
1. A l'entorn de les construccions causals.....	4
1.1. Emmarcament de les construccions causals dins l'oració.....	4
1.2. Construccions causals: posició, tipus i funcions.....	6
2. Llenguatge periodístic escrit: llibres d'estil i informació sobre la causa.....	9
3. Anàlisi i classificació de les estructures causals en els mitjans de comunicació escrits.....	11
3.1. Construccions causals amb el verb en forma personal.....	11
3.1.1. <i>Perquè</i> i <i>ja que</i>	12
3.1.2. Altres conjuncions i locucions conjuntives.....	16
3.2. Construccions causals amb formes no personals.....	20
3.2.1. <i>Per</i> + infinitiu.....	20
3.2.2. Altres construccions d'infinitiu i de participi.....	22
3.3. Construccions causals amb un sintagma nominal precedit de preposicions i locucions prepositives.....	24
3.4. Construccions il·latives.....	32
3.5. Expressions temporals amb valor causal.....	34
3.6. Altres estructures causals: subordinades de relatiu, coordinades i juxtaposades.....	38
4. Conclusions.....	40
Bibliografia.....	43
Annex.....	46

Introducció

Bones i males notícies impregnen les pàgines de qualsevol diari i els redactors han de satisfer la curiositat dels lectors que volen conèixer la causa d'esdeveniments propers o llunyans. El coneixement de per què ha tingut lloc un fet o un altre no es fa esperar gaire i als titulars ja sol aparèixer un primer tast de la causa. I de quins elements causals se serveixen els mitjans de comunicació per a redactar titulars, cossos de notícies o altres seccions periodístiques?

Partim de la hipòtesi que el llenguatge periodístic es vol fer entenedor per a molts de lectors i cerca expressions per a expressar la causa que són properes a la parla oral. Aquesta fa molt d'ús de *perquè*, *ja que* (anteposat), *com que*, i de preposicions o locucions com *per*, *per culpa de*, *gràcies a*, etc. Però creiem que en el llenguatge escrit podem trobar un nombre més elevat d'estructures causals perquè és més formal i cerca d'evitar la repetició dels mateixos mots que confegirien una monotonia indesitjada. D'altra banda, el llenguatge periodístic cerca l'objectivitat i la imparcialitat; per tant a l'hora de donar a conèixer la causa, la majoria de vegades, no pot culpar ningú directament. Aquest fet ens porta a pensar en recursos que s'han d'emprar per a esmentar la causa de manera neutra o sense que sembli explícita. Així doncs, les preguntes a què volem donar resposta són les següents: De quins elements i de quines estructures se serveixen els escrits periodístics per a expressar els diferents tipus de causa (incerta, atenuada, coneguda, positiva, negativa, immediata...) de manera neutra o imparcial?; Com o de quina manera s'empren els elements i les estructures causals en les redaccions periodístiques?

Per tal de respondre a aquestes preguntes fem ús d'una metodologia de recerca en diferents mitjans de comunicació que hem seleccionat perquè tenen una àmplia difusió i emmarquen les diferents zones de parla catalana: *Ara*, *Diari de Balears (dBalears)*, *El Periódico de Catalunya*, *El Punt Avui*, *La Vanguardia* i *Vilaweb* (portal informatiu). Gràcies als serveis de cercadors i a la lectura feta durant el procés d'elaboració del treball, hem seleccionat oracions —majoritàriament de notícies— de diferents dates i anys per a proporcionar com a mínim una mostra dels elements que aporten un significat causal. La recerca feta ens ha permès extreure quines són les construccions més freqüents i només d'aquestes s'aporten mostres de diferents mitjans i es fan anàlisis comparatives. També cal remarcar que, pel que fa a l'ús de la terminologia, s'ha optat per utilitzar la nomenclatura de la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC) (2016). S'emptra, però, el concepte de *estructura* o de *estructura causal* per a incloure el conjunt d'oracions de les quals es donen exemples. A part de construccions causals i il·latives, també es classifiquen expressions temporals, oracions subordinades de relatiu, oracions coordinades i oracions juxtaposades que poden tenir una lectura causal. Per això, es proposa un terme més general que pugui englobar tot el conjunt.

Justifiquem en aquesta introducció l'adjunció d'un annex que pretén mostrar la gran varietat de construccions causals entorn de les causes de la mort d'una persona. Els exemples que s'hi recullen (alguns comentats en l'apartat d'anàlisi) donen compte de la diversitat d'elements causals i de l'ús de construccions que cerquen la fàcil comprensió i la rapidesa lectora. Quant a l'interès d'aquest treball, creiem que és original perquè no comptem amb cap classificació i anàlisi de les estructures causals en la premsa. Per tant, aquesta recerca i estudi pot aportar dades d'interès lingüístic entorn dels factors implicats en les relacions causatives i del perquè de la variabilitat de construccions causals que trobem en els mitjans de comunicació. D'altra banda, pretén ampliar el llistat d'elements causals que sempre s'han relacionat amb les anomenades oracions subordinades causals i així ser una ajuda per a les persones interessades a confegir textos que contenguin construccions causals.

Per qüestions d'espai i amb la intenció de no fer una anàlisi minsa de les construccions pròpiament causals (i de les *il·latives* i expressions temporals amb què mantenen una estreta relació) que s'aporten al punt 3, no s'inclouen d'altres construccions que poden establir una relació de causa-efecte amb la resta de l'oració: finals, condicionals i concessives. Així doncs, aquest estudi podria obrir les portes a noves anàlisis i classificacions d'aquestes construccions en la premsa.

1. A l'entorn de les construccions causals

1.1. Emmarcament de les construccions causals dins l'oració

Les construccions causals es relacionen amb una altra part de l'oració anomenada principal. I si parlem de dues parts i una n'és la principal, a l'altra li correspon la nomenclatura de subordinada. Per tant, l'oració composta està lligada al concepte de subordinació i aquest es relaciona amb les categories gramaticals que en determinen el tipus. Així, els substantius són la versió senzilla de les subordinades substantives, els adjectius de les subordinades adjectives i els adverbis de les subordinades adverbials. I on encaixen les construccions causals que poden ser substituïdes, però no sempre, per un sintagma preposicional? En aquest sentit, Cuenca (1991: 129) es qüestiona sobre la lògica d'emprar el terme *clàusules preposicionals*, ja que la versió senzilla és la preposició que encapçala un sintagma nominal i les clàusules causals presenten normalment una preposició seguida d'una clàusula introduïda per *que*. Tot amb tot, veiem que el seu emmarcament resulta problemàtic, igual que els diferents termes emprats per a designar-les (*oracions adverbials*, *oracions adjuntes*, *oracions adverbials no circumstancials* o *impròpies* —termes que recalquen el que no són).

Ja la mateixa classificació tradicional de les oracions compostes en coordinades,

subordinades i juxtaposades parteix d'una concepció problemàtica. Les causals han estat classificades com a coordinades per Badia (1962); com a subordinades per la RAE (1973), Kovacci (1972), Lapesa (1978), Gili (1981) o Marín (1979);¹ i com a coordinades (causa lògica) o subordinades (causa real) —segons el nexa— per Fabra (1918), Dik (1968) o Grevisse (1964).² Més enllà d'aquesta classificació tradicional, l'estreta relació entre els elements units de les construccions causals, que ve a ser la relació entre causa-efecte, porta a alguns autors com Rojo (1978), Blesa (1982), Galán (1995) i Cuenca (1991), a emprar el terme *interordinació*, que té en compte la relació estructural d'interdependència sintàctica i semàntica. D'aquesta manera es considera que l'anomenada principal sense nexa no pot ser més important que l'anomenada subordinada introduïda per un nexa i portadora de la causa. Si sense causa no hi ha efecte, una estructura subordinada estableix una relació de determinació; en canvi, una estructura bipolar (terme encunyat per Rojo) o binària (terme usat per Cuenca) anivella les dues parts de l'oració i estableix una relació d'interdependència. En aquest sentit, Viana i Suïls (2002: 2939) assenyalen que les causals estableixen un lligam particular i una relació lògica temporal amb l'oració principal, fet que en determina el valor causal.

Per tant, més enllà de la classificació per aspectes morfosintàctics o per nexes que poden introduir diferents construccions (com la conjunció *perquè*, que pot introduir causals i finals), autores com Galán (1995: 134) o Cuenca (1996: 174) remarquen que també s'han de tenir en compte els aspectes semàntics, pragmàtics i suprasegmentals (prosòdics i contextuals). Aquesta última lingüista entén que la composició oracional és un fenomen gradual i les interordinades se situen entre les coordinades i les subordinades amb les quals comparteixen característiques. Al llistat de les interordinades inclou les adversatives i les anomenades adverbials no circumstancials: concessives, condicionals, finals, causals i consecutives (i algunes comparatives). Aquests sis tipus d'oracions es relacionen de dos en dos perquè comparteixen un significat causatiu: causals amb consecutives; condicionals amb finals; concessives amb adversatives. Si les primeres de cada grup destaquen la causa, les segones destaquen l'efecte. D'altra banda, per tal d'aportar proves a favor de la relació semàntica i sintàctica, enumera els trets característics de les causatives: interdependència sintàctica i semàntica ($A \leftrightarrow B$); asimetria que sol provocar canvis de significat ($A \text{ nexa } B \neq B \text{ nexa } A$); reversibilitat limitada ($A \text{ nexa } B \leftrightarrow \text{nexa } B, A$); recursivitat cíclica ($[A] [[B] [C]]$) (CUENCA 2006).

Malgrat els diferents termes emprats per a anomenar les construccions que estableixen relacions de causa-efecte, es dona una relació d'implicació mútua entre dos fets: la causa i l'efecte.

1 Dins IGLESIAS (1997), 252.

2 Dins CUENCA (1991), 114.

Batlloir i Suñer (2004: 1) ho expressen d'aquesta manera:

La relació de causalitat és una operació cognitiva bàsica que permet connectar lògicament dos esdeveniments. L'expressió lingüística d'aquesta relació comporta l'ús de múltiples recursos tant gramaticals com discursius gràcies als quals el parlant pot expressar les raons que han portat a un determinat desenllaç, pot argumentar les seves opinions o donar a entendre quines seran les conseqüències d'un fet concret. (...)

Fins fa relativament poc el tractament de la causalitat s'ha limitat a l'àmbit oracional com a sostre màxim, cosa que ha limitat l'anàlisi sintàctica que s'ha donat a aquestes oracions. Dintre d'una gramàtica oracional, les estructures causals serien oracions bipolars formades per dues proposicions que mantenen una relació d'implicació mútua: la causa i la conseqüència.

Finalment, les relacions de causa-efecte són contemplades ben recentment per la GIEC (2016: 1109). Són anomenades *construccions (causals, finals, condicionals, concessives i il·latives)* i estableixen relacions de causa-efecte amb la resta de l'oració. Les construccions causals són definides com aquelles que “designen la causa que provoca un determinat efecte”. I són comparades amb les finals i amb les il·latives perquè presenten moltes propietats en comú.³ De les primeres es destaca que comparteixen la conjunció *perquè*, i de les segones es remarca que també fan referència a una relació de causa-efecte, però incideixen sobre l'efecte i no sobre la causa com fan les causals.

Tot amb tot, els efectes demanen de causes i les causes causen (valgui la redundància) efectes. A més a més, la construcció introduïda per l'element causal sempre ha de ser temporalment anterior respecte a l'altra part de l'oració. Aquestes relacions que s'estableixen en les estructures causals dels mitjans són les que ens interessen en aquest treball.

1.2. Construccions causals: posició, tipus i funcions

Abans d'exposar les diferents aportacions fetes sobre els diferents tipus de causals, ens sembla pertinent i necessari determinar quin és l'abast de les construccions causals. Amb quina forma es presenten o quins elements poden contenir aquestes construccions? La GIEC (2016: 1110) estableix una triple classificació que adoptem en aquest treball: oracions subordinades amb el verb en forma personal introduïdes per una conjunció o una locució conjuntiva causal; oracions subordinades amb el verb en infinitiu introduïdes per una preposició o una locució prepositiva causal; i sintagma nominal també introduït per una preposició o una locució prepositiva causal.

Quant a la posició de la clàusula segons el coneixement de la causa (factors pragmàtics), les construccions causals poden aportar informació remàtica o temàtica. Seguint Cuenca (1991: 143), la informació temàtica és aquella coneguda per emissor i receptor. Aquesta informació és introduïda per elements causals com *atès que*, *vist que*, *com que* (obligatòriament davant) o *ja que*. Amb aquest

3 L'elaboració de la GIEC (2016) ha comptat amb la col·laboració de Maria Josep Cuenca, que és un membre numerari i emèrit de la Secció Filològica. Aquestes comparacions entre construccions que estableixen relacions de causa-efecte coincideixen amb les que exposa Cuenca (2006) i aquest fet ens porta a pensar que aquesta filòloga ha participat en la redacció de l'apartat “Les construccions causals, finals i les il·latives” dins GIEC (2016), 1107-1135.

tipus d'informació temàtica es presenten els fets amb un ordre natural (primer la causa i després l'efecte) i es parla de causa avantposada. En canvi, la informació remàtica és nova i és introduïda per elements causals com *perquè*, *per tal com*, *car*, *puix que* o *que*. Amb aquest tipus d'informació remàtica es presenten els fets invertits (primer l'efecte i després la causa) i es parla de causa posposada. A part d'aquesta classificació, la GIEC (2016) afegeix una posició parentètica que pot ser ocupada per les causals externes, més concretament per les causals de l'enunciat i més rarament per les causals de l'enunciació (que tot seguit es classifiquen i exemplifiquen).

Pel que fa als tipus de causals i a les funcions, els diferents autors proposen classificacions i nomenclatura diferents (vegeu la taula de sota). Tradicionalment s'ha considerat que les construccions causals funcionen com a complement del sintagma verbal, però teories més recents mostren que, a part de només poder fer d'adjunts del sintagma verbal, algunes construccions causals també poden fer de complements o d'adjunts oracionals. Les construccions relacionades amb els adjunts del predicat són les causals centrals o de l'enunciat i les relacionades amb els adjunts oracionals són les causals perifèriques o de l'enunciació. Aquestes causals es relacionen amb deduccions que el parlant fa, justificacions de la raó que el porten a afirmar allò dit anteriorment. Briz (2011: 148) dona una explicació detallada d'aquest tipus de causals i amb l'exemple emprat *Ha plogut, perquè el terra està banyat* aporta diferents anàlisis per a demostrar que estem davant dos actes, dues accions que fa el parlant. Sí que estan semànticament i pragmàticament lligades perquè hi ha una conclusió (*ha plogut*) i una justificació (*perquè el terra està banyat*), però la construcció causal complementa tota la part oracional i, per tant, fa d'adjunt oracional. Contràriament, l'altre exemple de contrast que aporta és *El terra està banyat perquè ha plogut*. Aquesta és una construcció causal de l'enunciat i fa d'adjunt del predicat.

De totes maneres, cal matisar més la classificació general anterior. Com es mostra en la següent taula que hem elaborat tenint en compte diferents propostes, les causals de l'enunciat externes també fan la funció d'adjunt oracional; en canvi, les causals de l'enunciat internes fan la funció d'adjunt del predicat.

AUTORS	TIPUS DE CAUSAL
Gramàtica llatina i Bello (dins MARÍN 1979)	- Real (efecte-causa) - Lògica
Lapesa (1978)	- Causals de causa necessària - Causals de l'enunciat - Causals de l'enunciació
Marín (1979)	- Causals de causa necessària - Causals de causa efectiva - Causals perifèriques

AUTORS	TIPUS DE CAUSAL		
Quirk (dins GALÁN 1995)	- Causa directa: causa-efecte; raó-conseqüència; motivació-resultat; circumstàncies-conseqüència - Causa indirecta (causals de l'enunciació)		
FUNCIO			
Cuenca (1991)	- Causals centrals o integrades - Causals perifèriques = lògica	Funció incidental	
Galán (1995)	- Causals purs { causa-efecte motivació-resultat - Causals explicatives { pròpies hipotètiques = perifèriques	Complements verbals exigits Complements verbals no exigits	
García (1996)	- Integrades - Extrapredicatives	Funció de complement circumstancial Funció incidental	
Viana i Suñls (2002)	- Causes eficients = causa real, forta, eficient - Explicacions - Causal de dicto = causa lògica, feble, explicativa	Adjunt de predicat causal Adjunt lliure causal	
POSICIO			
GIEC (2016)	- Causals internes: causals de l'enunciat - Causals externes: causals de l'enunciat; o causals de l'enunciació: causal epistèmica; justificativa de pregunta, ordre, prec o exclamació; causal metalingüística = causals explicatives	Adjunts al predicat Adjunts oracionals Adjunts oracionals	Normalment postverbal, però també anteposada (èmfasi) ⁴ Anteposades o posposades Posposades o parentètiques (rarament)

Més enllà d'aquestes distincions, es pot afegir que en les construccions causals que presenten verb en forma personal, aquest s'expressa en mode indicatiu, però també és possible l'ús del subjuntiu si apareixen elements de modalitat com la negació. D'altra banda, cal apuntar que l'element causal més habitual en construccions amb verbs finits és *perquè*. Aquesta conjunció pot introduir causals internes (*perquè* sense coma), causals externes de l'enunciat (*perquè* amb coma que equival a *ja que*) i causals externes de l'enunciació (*perquè* també amb coma).⁵ Aquesta

4 Els adjunts al predicat solen aparèixer en posició postverbal, però també es poden focalitzar si es pretén posar èmfasi. Aquest recurs és emprat en textos literaris i dona versos com aquest del poema *Amo l'aroma* de Joan Salvat-Papasseit: «Perquè vindria de la boca teva / la posaria al mossec de les dents (...)». A SALVAT-PAPASSEIT, J. (1996). *El poema de la rosa als llavis* (a cura de Joaquim Molas). Barcelona: Ariel, 12.

5 En les causals internes també pot aparèixer una coma abans de *perquè* per alguna causa no centrada en la conjunció causal, com ara quan el fragment anterior és molt llarg; quan es fa un incís abans de la construcció causal com en

conjunció s'analitzarà detingudament a l'apartat d'anàlisi, juntament amb els altres elements causals que s'han localitzat als mitjans seleccionats. I els diferents factors, exposats en aquest apartat, són els que ens ajudaran a confegir l'anàlisi de l'apartat 3.

2. Llenguatge periodístic escrit: llibres d'estil i informació sobre la causa

La llengua dels mitjans de comunicació té unes característiques determinades. Contràriament a la llengua oral amb què normalment transmetem els esdeveniments en un ordre temporal (primer la causa i després la conseqüència) perquè el receptor pugui seguir una seqüenciació lògica, la llengua escrita és més planificada i possibilita una major llibertat de col·locació gràcies a l'ús dels connectors que eviten la pèrdua de l'ordre lògic dels fets (BATLLORI *et al.* 2004: 2). Així, en els mitjans escrits s'inverteix l'ordre natural dels successos i la causa apareix com una informació nova i posposada. Des d'aquesta perspectiva argumentativa, es destaquen els motius i s'explica el perquè de la conseqüència.

Els diferents llibres d'estil consultats (dels mitjans on prenem els exemples) fan referència a la manera de transmetre la informació, a la subordinació i a les conjuncions causals.⁶ Pel que fa a la transmissió d'informació i a la subordinació, el *Llibre d'estil de la CCMA* (Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals) destaca l'objectivitat i la imparcialitat a l'hora de transmetre informació i remarca que les opinions no es poden convertir en fets. D'altra banda, en el *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits* de la UIB es relaciona la claredat i la simplicitat amb la construcció d'oracions senzilles i entenedores que contrasten amb les subordinades que es consideren més complexes. Per això, es destaca que la subordinació s'ha d'emprar amb moderació. Per la seva part, el *Llibre d'estil del diari Avui* també apunta l'objectivitat, la neutralitat, la varietat i la senzillesa com a característiques de l'estil informatiu. Dels dos últims aspectes detalla que les frases han de ser curtes i amb una extensió màxima recomanable de vint paraules i que les estructures de les oracions han de variar per a no cansar el lector. També determina que llengua neutra i artificiositat lèxica i sintàctica (amb un cert grau) són indeslligables. En el següent apartat, juntament amb la classificació i mostra de la varietat gens monòtona referida a les construccions causals, analitzem de quina manera s'empren aquests artificis en les construccions que ens ocupen.

Quant a les construccions causals, el *Llibre d'estil del diari Avui* vol evitar (tot i que són

L'home aconseguí fugir, tot i la persecució policial, perquè conduïa un cotxe amb molta potència; o bé, quan es pot produir una ambigüitat si hi falta la coma com en L'home aconseguí fugir amb una dona que cridava perquè conduïa un cotxe amb molta potència en comparació amb L'home aconseguí fugir amb una dona que cridava, perquè conduïa un cotxe amb molta potència.

6 *Llibre d'estil del diari Avui* (FITÉ 1997), *Llibre d'estil de Vilaweb* (CABANES 2005), *Llibre d'estil de la CCMA* (2012), *Llibre d'estil: El Periódico de Catalunya* (2002) i *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits* de la UIB (PICÓ *et al.* 2009).

acceptables si el context ho requereix) les expressions més literàries o menys usuals com *atès que* —amb preferència per *ja que* o *tenint en compte que*. No accepta (també ho trobem al *Llibre d'estil: El Periódico de Catalunya*) l'ús de *degut a* en lloc de *per*, *a causa de* o *amb motiu de*, i suprimeix els arcaïsmes com *car*, tot donant preferència a les formes més usuals que són *perquè* i *ja que*. D'igual manera, pretén evitar locucions estereotipades com *a causa del fet*, que arraconen els nexes més bàsics com *perquè*. En canvi, el *Llibre d'estil de Vilaweb* defensa l'ús més popular (a imitació de la llengua oral) de les conjuncions causals. Assenyala que les conjuncions causals són limitades i cal donar cabuda a *com sigui que*, *per tal com*, *car*, *puix que* i *com que*. D'aquesta manera, s'amplia el llistat reduït que conformen la conjunció *perquè* i la locució conjuntiva *ja que*. Aquesta última és recomanable que vagi al davant, igual que *com que*. Aquest llibre d'estil no accepta l'ús de *al* + *infinitiu* i només fa referència a l'ús temporal de *en* + *infinitiu*. També considera que, quan indica causa, *per* + *infinitiu simple* s'ha d'evitar i s'ha de recórrer a *per* + *infinitiu compost*. Pel que fa a aquesta qüestió, els llibres d'estil segueixen la proposta de Ruaix o la proposta de Coromines-Solà. En línies molt generals (hi tornarem més endavant), Coromines i Solà no accepten *per causal* + *infinitiu* perquè crea significats ambigus. En canvi, Ruaix accepta el *per causal* + *infinitiu* perquè permet la distinció *per* o *per a* davant *infinitiu*. Ambdues opcions són acceptades pel *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits* de la UIB. En canvi, el *Llibre d'estil: El Periódico de Catalunya* i el *Llibre d'estil del diari Avui* segueixen la proposta de Coromines-Solà. En el primer s'afegeix que s'admet *per* amb valor causal sempre que no hi hagi ambigüïtat i en cas d'haver-n'hi s'ha d'emprar l'*infinitiu compost*. I el segon també admet una excepció que només és aplicable als titulars. Aquesta excepció es justifica per la falta d'espai i per l'obligada brevetat d'aquests.

Finalment, si les fronteres són difuses entre temps i causa, les temporals són susceptibles d'interpretació causal quan expressen una circumstància anterior a l'acció principal. El *Llibre d'estil de Vilaweb* assenyala que s'usa molt la conjunció temporal *després que* + *subjuntiu* als mitjans de comunicació, però remarca que és millor l'ús de *quan* perquè és més popular o *després de* + *infinitiu* (i, preferentment, *infinitiu compost*). *Després* seguit d'una oració d'*infinitiu* encapçalada per *de* es considera que és una manera coherent, senzilla i entenedora de transmetre informació.

Veiem que els diferents llibres d'estil comparteixen criteris comuns quant a la importància de transmetre informació mitjançant oracions senzilles, però també divergeixen amb aspectes formals relacionats amb els elements causals. En el pròxim apartat es tenen en compte aquestes remarques dels llibres d'estil a l'hora de comentar els elements causals de què se serveixen els mitjans de comunicació.

3. Anàlisi i classificació de les estructures causals en els mitjans de comunicació escrits

En aquest apartat partim de les referències que dona la GIEC (2016) entorn de les funcions que fan les construccions causals respecte a la resta de l'oració i al tipus d'informació (remàtica o temàtica) que aporta la construcció. A aquesta anàlisi hi afegim la relació de les diferents construccions amb el tipus de causa que es vol expressar i contrastem les mostres amb les indicacions dels llibres d'estil. També ens centrem en els matisos temporals, en la successió temporal (causa-anterioritat; efecte-posterioritat) per a analitzar altres construccions o oracions que es relacionen amb les pròpiament causals.

Considerem que els tres primers punts contenen les construccions pròpiament causals: les primeres contenen una oració subordinada amb el verb en forma personal (3.1.); les segones contenen una oració subordinada amb el verb en infinitiu (3.2.), i les terceres contenen un sintagma nominal introduït per una preposició o per una locució prepositiva causal (3.3.). Tenint en compte que la relació de les construccions causals amb altres construccions arriba a ser estreta (sobretot amb les *il·latives*), incloem en la nostra anàlisi estructures que poden implicar un sentit causal en certs casos, com les *il·latives* (3.4.) i les expressions temporals (3.5.). Finalment, destinem l'últim apartat a altres estructures causals on s'han inclòs les oracions subordinades de relatiu, les oracions coordinades i les oracions juxtaposades (3.6.). Com ja s'ha comentat a la introducció i pels motius exposats, altres construccions que també estableixen relacions de causa-efecte queden fora de l'abast d'aquesta classificació.

3.1. Construccions causals amb el verb en forma personal

Si agafem un diari en format paper, aviat podem concloure que el nexa *perquè* domina sobre la resta d'elements causals. De fet, hem comparat els diaris de dos dies i hem comptabilitzat entre una vuitantena i una centena d'oracions on s'empra *perquè* causal; en canvi, hi ha entre una desena i una trentena de construccions causals que s'introdueixen amb *ja que*.⁷ Els altres recursos que introdueixen una construcció causal amb verb en forma personal estan molt per sota d'aquestes xifres. *Com que* és el següent element causal més emprat i el nombre de cops que apareix en les diferents publicacions és bastant variable, des d'un cop (a *El Punt Avui*) fins a tretze cops (a *La Vanguardia*) en edicions del mateix dia. *Pel fet que* i *atès que* s'empren entre una i tres vegades i, finalment, *donat que* el trobem un cop a *El Periódico de Catalunya* i un cop a *La Vanguardia*. Però més enllà de xifres numèriques (no proporcionem cap taula comparativa), aquesta anàlisi pretén ser

⁷ El recompte s'ha fet als diferents diaris en format PDF del dia 24 de novembre de 2016 i del dia 21 de gener de 2017: *Ara*, *El Periódico de Catalunya*, *El Punt Avui* i *La Vanguardia*.

qualitativa. Per tant, analitzem com s'empren els elements causals, quin tipus de causal introdueixen i quin lligam de causa-efecte connecten.

3.1.1. *Perquè i ja que*

➤ *PERQUÈ*

Tot i que els titulars cerquen la brevetat i defugen les oracions subordinades, sí que en trobem alguns amb *perquè* i pensem que donen peu a algunes reflexions. La mostra (1) és un titular curt i sembla que es fa més carregós si es substitueix per un altre tipus d'element causal.

- (1) Una dona malviu en un garatge **perquè** té la propietat “okupada” (*La Vanguardia*, 15-12-2016)

Hem trobat més titulars com (2) en què *perquè* introdueix una causa interna i la construcció causal aporta informació remàtica i funciona com a adjunt al predicat.

- (2) L'explosiu col·locat pel nen, a qui vinculen a l'Estat Islàmic, no va esclatar **perquè** el detonador va fallar (*El Periódico*, 16-12-2016)

Les causals internes incideixen sobre el contingut del predicat i indiquen la raó o el motiu de l'oració principal a la qual s'adjunten. En (1) el fet de tenir la casa ocupada és la causa que la dona malvisqui en un garatge (efecte) o en (2) també veiem una correlació de causa-efecte: detonador falla - explosiu no esclata.

També ens fixem que en diversos titulars apareix aquesta construcció causal amb un verb en forma personal perquè parafraseja oracions orals o comunicats de diferents individus:

- (3) Els metges demanen prohibir el 'botellon' **perquè** porta els joves a beure cada cop més aviat (*El Periódico*, 20-12-2016)
- (4) Bárcenas diu que no declarava els diners de Suïssa **perquè** els tenia com a “fons de pensions” (*El Punt Avui*, 18-01-2017)

En els titulars (3) i (4) *perquè* també introdueix una causa interna i la construcció causal aporta informació nova i funciona com a adjunt al predicat. De fet, aquest tipus de causal és la que apareix més, amb un nombre superior a les causals externes. Aquestes últimes també apareixen en alguns titulars com en (5) i, en general, a totes les seccions periodístiques com en notícies esportives (6) o en articles d'opinió, entrevistes i comentaris orals transcrits (7).

- (5) L'actor i la seva dona es van espantar una mica al saber que tindrien bessons, **perquè** tots dos havien dit que amb un fill n'hi havia prou (*El Periódico*, 19-01-2017)
- (6) No hi haurà pausa en aquests primers dies del 2017, **perquè** a la cantonada ja esperen el Vila-real, altre cop l'Athletic i el Las Palmas. (*Ara*, 03-01-2017, pàg. 34)
- (7) “Nadal va tenir mala sort, **perquè** es va lesionar quan estava rendint al seu millor nivell. Serà interessant veure com torna a la competició”, comentava Andy Murray, actual número 1 del món. (*Ara*, 03-01-2017, pàg. 39)

Veiem ara un titular (8) i un fragment del cos de la mateixa notícia esportiva (9) on apareixen un *perquè* sense coma i un *perquè* amb coma:

- (8) *Xavi: "Em sorprèn el que li passa a Cristiano **perquè** la xifra és estratosfèrica" (*La Vanguardia*, 06-12-2016)
- (9) "Em sorprèn molt el que li està passant a Cristiano, **perquè** la xifra és estratosfèrica", va confessar el futbolista de Terrassa a El. (*La Vanguardia*, 06-12-2016)

A diferència de les causals internes, les externes són explicatives i justifiquen el conjunt de l'oració principal. A (8) i a (9) el que afegeix el jugador explica per què fa l'afirmació anterior. Per tant, en aquest cas *perquè* podria ser substituït per *ja que*, element que mostra més clarament que la construcció causal és un adjunt oracional i no un adjunt al predicat.

La pregunta que ens podem fer és per què s'omet la coma en alguns casos on s'han citat paraules textuales. És possible que en la parla oral es facin aquestes afirmacions sense pausa i sense variació en la corba melòdica; d'aquí que s'interpreti com a causal interna. Però, tot i que segueixen essent causals de l'enunciat, pensem que (8) i (9) són causals externes que podrien alternar amb *ja que* i, per tant, formen un grup prosòdic diferent que s'ha de marcar mitjançant una coma abans de l'element causal.

La gran majoria de construccions causals amb el verb en forma personal que apareixen en els escrits periodístics es presenten amb el mode indicatiu. Aquest és el mode canònic per a les construccions causals, però mostrem dos exemples, que són paraules textuales, on apareix el mode subjuntiu sota la presència i l'abast d'un operador negatiu (VIANA *et al.* 2002: 2968). En ambdós casos el subjecte de l'oració subordinada és disjunt amb referència al subjecte de la construcció principal.

- (10) Martino: "No participo de la planificació per l'any que ve **perquè** no existeix, no **perquè** em deixin fora" (*Ara*, 15-03-2004)
- (11) Homs: "No plegaré **perquè** m'ho digui cap tribunal" (*Ara*, 11-01-2017)

Seguint Blesa (1982: 143-144), la sentència (11) és una causal inefectiva.⁸ El fet que ho digui un tribunal no és la causa que Homs plegui (la causa de plegar seria, per exemple, que ell ho hagués decidit). És una construcció causal que nega que una causa determinada produeixi un determinat efecte i es podria expressar d'altres maneres com *No perquè ho digui cap tribunal plegaré* o *Perquè ho digui un tribunal no plegaré*. Per tant, l'efecte (el fet de plegar) no es durà a terme (A **perquè** B). Això es veu clarament si convertim aquesta construcció en concessiva: *Encara*

8 Blesa (1982: 144-145) distingeix les causals efectives de les causals inefectives. Aquestes últimes presenten dues característiques pròpies: el verb en subjuntiu i la possibilitat de començar l'oració amb la construcció causal, concretament amb *perquè*. L'exemple proposat per Blesa és: *No me caso con Juan porque esté embarazada* = *El estar embarazada no causa que me case con Juan*. En aquest exemple hi ha una pressuposició real (l'embaràs) i una pressuposició que l'efecte no es durà a terme (no es casarà).

que ho digui un tribunal, no plegaré.

Fins ara hem analitzat les causals de l'enunciat, però en comentaris com el que apareix en el titular (12), podríem reflexionar si estem davant una causal de l'enunciació i s'ha omès la coma que evidenciaria la pausa força marcada que presenten aquests tipus de causals.

(12) *"No estem de vacances perquè no cobrem" (*Ara*, 16-10-2013)

El fet de no cobrar és la causa directa que no estiguin de vacances o el fet de no cobrar és la causa de dir "no estem de vacances"? Algunes proves, com les aportades per Cuenca (1991), ens poden ajudar a discernir quin tipus de causal és.⁹ Per a començar, sembla que es dona una relació semàntica i pragmàtica entre el contingut de la construcció causal i el de l'enunciació de l'oració principal. El fet de no cobrar fa dir que no estan de vacances (encara que hi estiguin), per tant "*p* és la causa de dir *q*" (1991: 145). La construcció causal respon a la pregunta "Per què no estem de vacances?" o "Per què diem que no estem de vacances (quan hi estem)?" Sembla que la construcció causal no és resposta a una pregunta parcial i l'efecte (no la causa) és el fet de no cobrar, introduït per l'element causal. A més a més, és una construcció convertible en consecutiva i en condicional si es canvia l'ordre: *No cobrem, així que no estem de vacances; No cobrem; així doncs, no estem de vacances; Si no cobrem, (és que) no estem de vacances.* També comprovem que admetria l'anteposició amb qualsevol element causal que pot introduir informació temàtica: *Atès que / vist que / ja que / com que no cobrem, no estem de vacances.* Finalment, no equival a una copulativa: **No cobrem i no estem de vacances.*

També és interessant assenyalar com el redactor ha convertit una causal externa (de l'enunciació) en causal interna:

(13) La noia pensa que no ha marxat voluntàriament **perquè** sempre que ho feia l'avisava. (*El Punt Avui: Comarques Gironines*, 23-11-2013, pàg. 19)

Si s'haguessin emprat les paraules textuais tendríem: *No ha marxat voluntàriament, perquè sempre que ho feia avisava.* Aquestes construccions constitueixen dos actes, ja que primer s'arriba a una conclusió (no ha marxat) i després es reafirma amb una justificació de l'enunciació anterior (BRIZ 2011: 148). Per tant, "jo dic X perquè ho he deduït de Y". L'interessant és que, segons Lapesa (dins IGLESIAS 1997: 265) aquests tipus de construccions causals, que són adjunts oracionals, es poden transformar en causals internes si es recupera el verb implícit (com *dir* o *pensar*).¹⁰

9 En aquesta anàlisi aportem només algunes proves. També es podrien tenir en compte les aportacions de Galán (1995), que exemplifica que les causals de l'enunciació no admeten partícules emfàtiques ni estructures equacionals; de Marín (1979), que exposa les diferències aportades per Lapesa entre les causals de l'enunciat i les causals de l'enunciació; i d'Iglesias (1997), que també exposa les diferències i proves aportades per Kovacci i per Lapesa.

10 Briz s'oposa a Lapesa quant a l'explicació a partir de "Jo dic X perquè Y". Per a Briz (2011: 150-151) la causal de l'enunciació està constituïda sempre per dos grups d'entonació. El segon acte que formula el parlant segueix essent una justificació o explicació de l'acte primer, encara que es recuperi el verb implícit.

Així doncs, encara que potser sense ser-ne conscients, els redactors guanyen més construccions causals internes quan parafrasegen alguns comunicats. En canvi, també guanyen més varietat en les construccions (amb verb en subjuntiu o causals externes) quan citen textualment les paraules dels parlants.

Finalment, per tal de mostrar el joc que dona aquest element causal, seleccionem dos exemples on apareix coordinat:

- (14) Se senten aixafats **perquè** no poden seguir els seus malalts, **perquè** no són mai seus sinó d'altres. **Perquè** no poden formar-se per estar al dia. **Perquè** no poden portar un sou constant a casa. **Perquè** perceben poc més de mil euros a canvi d'una tasca compromesa i carregada de possibles errors a la qual van dedicar nou o deu anys de la formació més exigent. (*La Vanguardia*, 05-08-2016)
- (15) Des de començament d'any, cada dos dies mor un nen pel tret accidental d'una arma de foc, ja sigui **perquè** se li dispara l'arma o **perquè** se li dispara a una altra persona. (*La Vanguardia*, 20-10-2016)

➤ *JA QUE*

A diferència de l'element causal anterior, *ja que* només pot introduir causals externes. Per tant, la construcció causal que introdueix només pot ser un adjunt oracional.

A partir de la recerca feta, podem dir que trobem molt poc aquest element en titulars, però sí que podem aportar un exemple que hem localitzat en un subtítol:

- (16) Els mateixos seran aptes per a celíacs, **ja que** l'Ajuntament s'ha adherit a la campanya 'Cap nen sense caramels' (*El Periódico*, 03-01-2017)

En (16) la locució causal introdueix una explicació o una justificació del contingut de tota l'oració principal. Aquesta construcció causal també podria ser introduïda per *perquè*, atès que en aquest cas, i precedit també de coma, equival a *ja que*. Però en (17) veiem que *perquè* i *ja que* no sempre són equivalents i pensem que en aquesta mostra la relació de causa-efecte (paracaigudes s'enreda-accident) és directa i la construcció causal ha de fer la funció d'adjunt al predicat. Per tant, aquesta funció està relacionada amb una causal interna que es podria introduir amb *perquè*. D'altra banda, si es tractés d'una causal externa aniria precedida de coma.

- (17) *Formaven part d'un grup de 30 persones i van patir l'accident **ja que** se'ls van enredar els paracaigudes durant la maniobra (*Ara*, 01-07-2016)

A l'hora de comptabilitzar la locució causal *ja que* en les diferents publicacions, ens hem fixat si totes les construccions que presenten aquesta locució anaven precedides de coma (obligatòria), perquè formen un grup prosòdic diferent del de l'oració principal. A *El Periódico de Catalunya* el trobem sense coma cinc cops, com en (18), i a *La Vanguardia*, un cop (19).¹¹

11 Dia 24 de novembre *El Periódico de Catalunya* empra 33 cops *ja que* i es presenta dos cops sense coma; dia 21 de gener apareix en 19 oracions i apareix tres cops sense coma. *La Vanguardia* del dia 21 de gener empra 20 cops *ja que* i es presenta un cop sense coma.

- (18) *El fiscal reclama fins a 17 anys de presó, encara que rebaixarà aquesta pena **ja que** ara ha admès la prescripció d'un delict. (*El Periódico*, 21-01-2017, pàg. 22)
- (19) *El partit considera que l'interès general no es va veure perjudicat **ja que** els fons de què es va beneficiar procedien d'una fundació de caràcter privat, com és la fundació afí Catalunya i Territori. (*La Vanguardia*, 21-01-2017, pàg. 25)

Aquest fet ens ha portat a fer una comparativa amb la versió en llengua castellana i, en mostres com en (20), comprovem que hi ha la mateixa mancança.

- (20) *El partido considera que el interés general no se vio perjudicado **ya que** los fondos de los que se benefició procedían de una fundación de carácter privado como es la fundación afín Catalunya i Territori. (*La Vanguardia*, 21-01-2017, pàg. 25)

La *Ortografía de la lengua española* (2010: 36) enumera les conjuncions o locucions conjuntives causals *ya que*, *pues*, *puesto que*, *como* (entre d'altres), i assenyala que són externes al predicat i, per tant, s'han de separar d'aquest mitjançant comes, siguin avantposades o posposades. En català, la construcció encapçalada per *posat que* té valor condicional i *doncs* no pot introduir construccions causals i equival a *per tant*. Però en la versió castellana sí que trobem l'element causal *pues* i, igual que *ya que*, també apareix algunes vegades sense coma com en (21).

- (21) *El pequeño salvó la vida **pues** los coches comenzaron a esquivarle (*El Periódico*, 02-11-2016)

Les construccions causals anteriors són posposades i comprovem que l'element causal *ja que* sempre s'empra en aquesta posició en els mitjans de comunicació. La recerca feta a *Vilaweb*, que és un portal que recomana l'ús de *ja que* més proper a l'oral, tampoc ens ha posat a davant d'oracions, encara que siguin paraules textuais, en què s'empri aquest element avantposat. De fet, el que pretenen fer els redactors és explicar els fets i donar a conèixer diferents informacions (causes) que són noves per al lector. Per tant, se serveixen més d'informació remàtica per a expressar la causa, no temàtica. En el pròxim apartat veurem que el connector prioritari per a introduir causes conegudes és *com que*.

3.1.2. Altres conjuncions i locucions conjuntives

➤ *PEL FET QUE / PER TAL COM / PUIX (PUIX QUE) / QUE*

Cuenca (1991: 27) assenyala que es dona una especialització de certs nexes segons la naturalesa informativa de la clàusula i, concretament, aquests són introductors d'informació remàtica.

Pel fet que i *per tal com* introdueixen causals internes que funcionen com a adjunts al predicat. El primer és emprat per a destacar un fet (ja ho diu l'expressió), referit a l'acció d'éssers animats o inanimats, que ha causat situacions d'indignació en (22), de controvèrsia en (23), de debat

en (24), etc. En canvi, *per tal com* s'empra per a justificar el que s'ha afirmat anteriorment. Així, en (25) els càlculs erronis justifiquen el dret a una compensació. D'altra banda, en (23) tenim una mostra més de *ja que* que no està precedit de coma, però introdueix una causa externa i és un adjunt oracional. Ja hem vist que *ja que* necessita d'una coma per a formar un grup prosòdic diferent.

- (22) Ahir al vespre, visiblement indignats, van protestar **pel fet que** només rebien informació a través dels mitjans, però cap autoritat els havia confirmat o desmentit si els seus parents eren vius o morts. (*El Punt Avui*, 21-01-2017, pàg. 31)
- (23) Des de la Plataforma adverteixen que seria una planta "experimental" a l'estat espanyol *ja que d'altres similars que es van posar en marxa a altres països van acabar tancant **pel fet que** generaven una major contaminació en l'aire de la prevista inicialment. (*La Vanguardia*, 07-11-2016)
- (24) Un dels diputats de Ciutadans va argumentar dimarts passat el vot en contra del seu grup **pel fet que** els nois podrien portar al govern partits ultres (d'una classe o d'una altra), donant a entendre que a aquesta edat s'és més visceral. (*La Vanguardia*, 24-11-2016, pàg. 36)
- (25) (...) argumentant que, si bé no podien optar a una sentència favorable al Suprem, sí que tenien dret a una compensació **per tal com** els càlculs de l'expropiació eren erronis. (*La Vanguardia*, 29-04-2016)

L'element causal *puix* (o *puix que*), tal com assenyala el *Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra* (SERVITJE 1996), és un arcaisme que s'ha d'utilitzar únicament en registres literaris o marcadament cultes, ja que la llengua (en evolució constant) ha restringit el seu ús. D'aquí que en els escrits periodístics el trobem, i escasses vegades, en la secció d'opinió o en l'editorial.¹² Quant al seu comportament dins la construcció causal, funciona de la mateixa manera que *ja que*. Per tant, fa la funció d'adjunt oracional i s'ha de presentar precedit d'una coma (GIEC 2016: 1116). El seu ús és seleccionat per la persona que elabora l'escrit i per les característiques d'aquest. Aportem les mostres (26) i (27) que pertanyen a articles d'opinió on s'empra un registre elevat.

- (26) El temps és un insondable misteri, **puix** sols existeix al precís moment de viure'l, o un cop ja passat. (*El Punt Avui*, 25-07-2016)
- (27) I ho ha aconseguit, encara que no en el sentit que imaginava, **puix que**, redactat amb un simplisme històric indigne del prestigi acadèmic dels signants, qüestiona l'arrel ideològica del catalanisme (...) (*La Vanguardia*, 04-04-2016)

Quant a les causals explicatives encapçalades per la conjunció *que* (equivalent a *perquè* o *ja que*), cal dir que són escasses en els escrits periodístics, ja que són més pròpies de la parla oral.¹³

12 En seccions periodístiques on s'empra un registre marcadament culte sí que podem trobar alguna mostra de l'element causal *puix* (o *puix que*). Quant a la conjunció *car*, el *Llibre d'estil del diari Avui* i el *Llibre d'estil: El Periódico de Catalunya* estableixen que és un arcaisme no acceptable. Tot i que *Vilaweb* en recomana el seu ús per ser més popular, tampoc no hem trobat cap mostra en aquest portal.

13 La GIEC (2016: 1065) remarca que cal distingir les oracions de relatiu (vegeu apartat 3.6.) de les causals explicatives. De fet, de vegades podem tenir enunciat ambigus com en *Hem d'anar a Roma, que ens acollirà*. En aquest enunciat (més aviat oral i acostat al registre col·loquial) *que* pot interpretar-se com un pronom relatiu (amb funció de subjecte) o com una conjunció que equival a *perquè* (i, aleshores, el subjecte del verb de l'oració subordinada és el líptic).

Per tal de proporcionar una mostra, aportem el fragment (28) d'una entrevista a Rosa Maria Sardà en què la conjunció *que* forma part de la transcripció de les paraules de l'actriu. Aquesta construcció és una causal externa explicativa i funciona com a adjunt al predicat.

- (28) M'havia posat un text de *La malquerida* i li vaig dir: "Per què no em poses uns versos del que estic fent, **que** ja m'ho sé?" [riu]. (*El Punt Avui*, 24-11-2016, pàg. 34)

➤ *COM QUE / ATÈS QUE / DONAT QUE / VIST QUE*

Contràriament als anteriors, aquests elements estan especialitzats en la introducció d'informació temàtica (CUENCA 1991: 27). Però l'únic que, obligatòriament, ha d'ocupar sempre la posició anteposada és *com que*. La informació de la construcció causal que encapçala aquest element es tracta com si fos coneguda. *Com que* introdueix un adjunt oracional i, per tant, se separa de l'oració a la qual s'adjunta amb una coma. Tots els registres lingüístics se serveixen d'aquest element per a introduir construccions causals temàtiques que enllacen amb el discurs anterior o amb fets coneguts. En aquest cas, la informació nova que es vol presentar és l'efecte.

En les diferents seccions periodístiques apareix aquest element, però té una presència significativa en la redacció de comentaris parafrasejats o transcrits i en els articles d'opinió (com en les cartes als lectors). En (29) veiem una construcció causal on es presenta informació coneguda (i més o menys favorable) i allò que s'emfatitza són el nombre de víctimes i de desapareguts.

- (29) **Com que** la majoria d'edificis ja havien caigut o estaven deshabitats, ahir només hi havia constància d'una víctima mortal i un desaparegut. (*El Punt Avui*, 19-01-2017)

En (30) tenim paraules parafrasejades, en (31) veiem paraules transcrites i (32) pertany a una carta al lector. Però aquestes mostres presenten mancances, ja que s'omet la coma després de la construcció causal tematitzada que és un adjunt oracional. En (31) hi ha dues construccions amb aquest element causal: a la primera construcció no s'ha marcat la pausa; a la segona, sí.

- (30) *Facua considera que **com que** anar al lavabo és una necessitat bàsica hauria de ser gratis. (*Ara*, 04-01-2017, pàg. 41)
- (31) *"Vaig començar amb la idea d'estudiar psiquiatria, però **com que** no volia estudiar medicina he anat fent coses paral·leles fins arribar a Dret que ja va ser per feina. I **com que** el bàsquet no el vaig voler deixar mai, sempre m'he hagut d'organitzar" (*La Vanguardia*, 24-11-2016, pàg. 63)
- (32) *Vaja, que **com que** el PP no té majoria absoluta ha de mostrar la cara més amable per evitar que l'oposició se li tiri a sobre. (*La Vanguardia*, 24-11-2016, pàg. 34)¹⁴

Atès que, *donat que* i *vist que* estan formats per un participi i la conjunció *que*. Tenint en compte la GIEC (2016: 1120), aquestes locucions causals "han assolit un cert grau de lexicalització a partir del seu ús en adjunts perifèrics amb valor causal". La gramàtica fa referència a adjunts

14 Aquesta mateixa carta es pot llegir a *El Periódico de Catalunya* del mateix dia (pàg. 12) i també s'hi omet la coma.

perifèrics i, per tant, són construccions causals externes que es poden presentar anteposades com en (33), però també posposades o en posició parentètica com en (34).

- (33) **Vist que** fabricar alimentació allà no ha funcionat, ara una segona onada d'empreses estan intentant vendre a la Xina però jugant la carta de l'exportació de producte gourmet europeu. (*La Vanguardia*, 17-12-2015)
- (34) (...) la manera de vestir de Zafar constituïa “un problema de seguretat” per a la mateixa boxejadora, **atès que** si aquesta resultava ferida durant el combat, l'àrbitre no se n'adonaria i no podria aturar-lo per evitar mals pitjors. (*La Vanguardia*, 24-11-2016, pàg. 41)

En relació amb aquestes construccions posposades, en els escrits periodístics ens trobem amb causals que es presenten com a adjunts al predicat, però, tot i que són causals de l'enunciat, aquestes locucions causals només poden introduir adjunts oracionals perquè expliquen el contingut de l'oració principal. Novament, estan mancades d'una pausa (coma) com en (35), (36) i (37).

- (35) *(...) però el reciclatge del material es preveu molt difícil **atès que** gairebé tota la roba està marcada amb escuts o elements que s'identifiquen exclusivament amb la ciutat i amb la seva policia local. (*El Punt Avui*, 21-01-2017, pàg. 25)
- (36) *Jané ha avançat que “podria ser provocat per una negligència humana” **donat que** s'ha iniciat a tocar de zona urbanitzada. (*La Vanguardia*, 05-08-2016)
- (37) *Oceana ha denunciat avui varis casos de suposada pesca d'arrossegament il·legal a Mallorca **atès que**, segons han explicat, diverses embarcacions han estat pescant en fons de menys de 50 metres de profunditat recentment i de forma reiterada. (*Diari de Balears*, 29-09-2016)

L'anàlisi feta en aquest apartat ens permet fer una valoració de l'ús que es fa d'aquests elements causals en les diferents publicacions consultades. Algunes construccions causals posposades amb el verb en forma personal no van precedides de pausa, i aquesta és necessària quan fan la funció d'adjunts oracionals. Davant aquestes mancances detectades, pensem que el seguiment de l'ús especialitzat dels diferents nexes, segons la naturalesa informativa de la construcció, podria ajudar a una correcta redacció i presentació de les construccions causals.¹⁵ De totes maneres, hem vist que a la redacció periodística li interessa guanyar recursos per a donar a conèixer una informació nova (la causa) de manera posposada. A més a més, l'ús de *perquè* seria abusiu si no s'empressin altres elements causals també posposats com *ja que*. Per tant, tenint en compte els usos d'aquests elements causals en la redacció periodística, elaborem aquesta taula que podria ser una eina útil a l'hora de redactar construccions causals amb el verb en forma personal.

15 Cuenca (1991: 27) assenyala que l'especialització de nexes causals és molt evident. *Atès que*, *vist que*, *com que* i *ja que* introdueixen informació temàtica; en canvi, *perquè*, *per tal com* i *puix que* introdueixen informació remàtica.

ELEMENTS CAUSALS	POSICIÓ	TIPUS DE CAUSAL	FUNCIO	PUNTUACIÓ
<i>Perquè</i> <i>Pel fet que</i> <i>Per tal com</i>	Posposada	Causal interna	Adjunt al predicat	Sense pausa o amb pausa abans si la principal és molt llarga, si es fa un incís o si es pot produir una ambigüitat. (Vegeu nota 5)
<i>Ja que</i> <i>Perquè = ja que</i> <i>Puix (o puix que)</i> <i>Que</i>	Posposada	Causal externa	Adjunt oracional	Pausa abans
<i>Com que</i> <i>Atès que</i> <i>Vist que</i> <i>Donat que</i>	Anteposada o posposada (excepte <i>com que</i>)	Causal externa	Adjunt oracional	Pausa després o pausa abans

3.2. Construccions causals amb formes no personals

3.2.1. *Per + infinitiu*

L'ús de *per + infinitiu simple* amb valor causal és matèria de debat entre diferents lingüístics. Per a l'interès que ens ocupa, considerem que Sancho (2002: 1757) fa una exposició amena de les consideracions que s'han fet entorn d'aquesta construcció causal.¹⁶ En l'apartat 2 ja s'ha assenyalat que conviuen dues propostes oposades: la de Ruaix i la de Coromines-Solà. El primer accepta l'ús de *per + infinitiu simple* amb valor causal i aporta arguments interlingüístics que pretenen justificar la distinció necessària de *per* i *per a* abans d'infinitiu. En canvi, la proposta de Coromines-Solà defensa que l'ús causal crea casos d'ambigüitat. Però de l'exposat per Sancho, cal destacar que Solà considerarà que era molt difícil que l'ús de *per + infinitiu simple* amb valor causal reculés, perquè es donava alhora una manca de normativització i un ús creixent d'aquesta construcció en els mitjans de comunicació que ajudaven a la seva difusió. Encara que gens genuïna segons Solà, aquesta construcció es mostra bastant en els titulars dels mitjans de comunicació consultats. Tot amb tot, és una construcció molt productiva, ja que, tenint en compte que els titulars no han de ser gaire llargs, permet expressar una causa de manera senzilla i entenedora.

➤ *PER + INFINITIU SIMPLE*

A l'oració principal dels titulars (38) a (43), els individus o entitats que realitzen l'acció de la construcció causal tenen el paper argumental de pacient. Segons Viana i Suïls (2002: 2967), “són més acceptables en la forma simple quan en l'oració principal hi ha (explícit o implícit) el paper argumental de pacient”. En canvi, si a l'oració principal l'individu que realitza l'acció de la causal és

¹⁶ Per a un tractament més detallat de l'ús de *per + infinitiu* amb valor causal es poden consultar les següents obres: COROMINES, Joan (1971). *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor; RUAIX, Josep (1998). *Català complet/2. Morfologia i sintaxi*. Moia: J. Ruaix; SOLÀ, Joan (1977). *A l'entorn de la llengua*. Barcelona: Laia.

l'agent, només es podria emprar l'infinitiu compost.

- (38) Esbronquen un membre del Govern **per** expressar-se en mallorquí (*Diari de Balears*, 24-09-2016)
- (39) Una jutge condemna la Seguretat Social **per** perjudicar una pacient amb càncer de mama (*El Periódico*, 25-01-2017)
- (40) Denuncien un 'youtuber' **per** humiliar un sense sostre donant-li galetes farcides amb pasta de dents (*El Punt Avui*, 26-01-2017)
- (41) Presó per a un llauner i un amic **per** violar una jove aprofitant que estava drogada (*Vilaweb*, 25-01-2017)

Podem comprovar que els infinitius simples de (38), (39), (40) i (41) poden ser parafrasejats per un infinitiu compost —com *haver-se expressat* en (38). En canvi, en (42) i en (43) els infinitius fan referència a verbs copulatius (*ser*) o estatius (*tenir*). La construcció causal amb aquests verbs té un sentit intemporal i habitual. Per aquest motiu, no és necessari que es presenti amb la forma composta per a evitar cap sentit prospectiu, propi de les construccions finals (GIEC 2016: 1118).

- (42) Desestimada la demanda **per ser** besnét d'un tsar (*La Vanguardia*, 06-05-2016)
- (43) Cinc detinguts **per tenir** prop de 3.400 plantes de marihuana en tres cases i un local de Maçanet de la Selva (*La Vanguardia*, 12-12-2016)

➤ *PER + INFINITIU COMPOST*

A diferència de les construccions anteriors amb infinitiu simple, les construccions (44) a (47) mostren clarament que l'acció de la subordinada és anterior a la principal i, de fet, és la que la desencadena (causa-efecte).

- (44) Primera multa **per haver** dit "marica de merda" a un treballador homosexual (*La Vanguardia*, 30-09-2016)
- (45) A la presó un home **per haver** pagat diners a un menor a canvi de relacions sexuals a Barcelona (*Ara*, 06-09-2016)
- (46) Presó preventiva **per haver** emès una violació en directe (*La Vanguardia*, 26-01-2017)
- (47) Torres s'ha mostrat "feliç" **per haver**-ho aconseguit i ha dit que Mimo i Aran viuran en molt millors condicions: un recinte d'unes 30 hectàrees on tindran control veterinari i aportació alimentària. (*La Vanguardia*, 19-09-2016)

Si en l'apartat anterior s'han exemplificat majoritàriament adjunts al predicat (*esbroncar per*, *condemnar per*, *denunciar per*, *desestimar per*, *detinguts per*), en (41), (44), (45) i (46) es mostren construccions amb *per* + infinitiu que són adjunts dins un sintagma nominal i en (47), un adjunt dins un sintagma adjectival. Viana i Suïls (2002: 2959-2963) exemplifiquen que els complements causals en entorns nominals estan restringits a alguns noms deverbals com *multa* i *felicitações*. Amb els exemples de (41), (45) i (46) també podem afegir *presó*. I, quant als adjunts causals en

entorns adjectivals, en (47) tenim l'adjectiu *feliç*, un adjectiu que expressa l'estat personal d'una entitat animada.

Finalment, hem volgut fer alguna recerca sobre l'ús causal de *per* + *infinitiu simple* en *El Punt Avui*, ja que el llibre d'estil només admet, per falta d'espai, l'ús excepcional d'aquest recurs en els titulars. Així doncs, en articles d'opinió, entrevistes, paraules textuais o en cossos de notícies com en (48), només hem trobat l'ús de *per* + *infinitiu compost*.¹⁷

- (48) Dos oficials de l'exèrcit van ser condemnats a cadena perpètua **per haver** violat la constitució, una acusació que tots dos van negar. (*El Punt Avui*, 06-01-2016, pàg. 31)

Resumint, les construccions causals amb *per* + *infinitiu simple* i amb *per* + *infinitiu compost* apareixen posposades, funcionen com a adjunts al predicat (o adjunts dins un sintagma nominal o adjectival) i aporten informació nova, de la mateixa manera que ho faria l'element *perquè* amb una construcció en forma personal.¹⁸ Però els titulars mostren preferència per les altres construccions pròpiament causals: les construccions amb formes no personals i les construccions amb sintagmes nominals precedits de preposicions i locucions prepositives (que s'analitzen a l'apartat 3.3.).

3.2.2. Altres construccions d'infinitiu i de participi

- *PEL FET DE* + *INFINITIU* / *A CAUSA DE* + *INFINITIU* / *DAVANT* + *SUBSTANTIU* + *PREPOSICIÓ* + *INFINITIU*

En els diaris consultats en format PDF (vegeu nota 7), *pel fet de* + *infinitiu* és el més emprat dels tres que es mostren en aquest apartat.¹⁹ Com ja s'ha comentat a l'apartat de les construccions amb formes personals, *pel fet que/de* i *a causa que/de* introdueixen causals internes que funcionen com a adjunts al predicat. Aquestes construccions s'empren en cossos de notícies com en (49) i en (52), articles d'opinions (50) o quan se citen paraules textuais (51). Destaquen un motiu que es relaciona amb l'exposat a l'oració principal. Així, per exemple, en (49) es destaca la impossibilitat de pagar, que està relacionada amb els efectes que produeix: l'expulsió i l'evitament de l'expulsió.

- (49) L'objectiu és evitar l'expulsió dels veïns dels seus barris **pel fet de** no poder pagar uns lloguers cada cop més cars. (*El Punt Avui*, 21-01-2017, pàg. 23)
- (50) Tot el que fem i el que som encara segueix estant tamisat **pel fet de ser** dones (*El Periódico*, 06-03-2015)

17 La recerca feta als altres mitjans també s'afegeix a aquests resultats. Tret dels titulars, en els diaris en format paper es dona preferència a l'ús de la construcció causal amb *per* + *infinitiu compost*.

18 En els mitjans de comunicació no hem trobat la construcció causal externa amb *per* + *infinitiu* que sol aparèixer anteposada. A diferència dels exemples aportats, aquesta construcció faria referència a informació coneguda i seria un adjunt oracional.

19 *Pel fet de* + *infinitiu* es mostra (en total dels dos dies consultats) 2 cops a *Ara*, 3 cops a *El Punt Avui* i 1 cop a *La Vanguardia*. També trobem *davant* + *substantiu* + *preposició* + *infinitiu* 2 cops a *La Vanguardia* del dia 21 de gener de 2017.

- (51) “Mossèn Custodio Ballester ja ens té acostumats a ser notícia **pel fet de** convertir la seva parròquia en un centre d'exaltació d'idees anticonstitucionals i generar un clima de provocació i crispació dins el barri” de Sanfeliu, assenyalant la moció. (*El Punt Avui*, 24-11-2016, pàg. 26)
- (52) Una altra menor s'ha lliurat al seu pare perquè es trobava en una situació de desemparament **a causa d'haver** consumit begudes alcohòliques. (*La Vanguardia*, 01-12-2012)

En (53) mostrem una construcció amb *pel fet de + infinitiu* que s'ha construït com una causal externa. Així, s'hauria d'entendre que *però tampoc poden continuar la seva formació a l'exterior* és un incís, i *pel fet de no poder convalidar...* és un adjunt al predicat de la primera oració principal. En canvi, la construcció causal és un adjunt al predicat de l'oració adversativa que la precedeix. Per tant, estem davant una causal interna que, en aquest cas, no hauria de portar coma.

- (53) *Aquests joves han finalitzat l'ensenyament secundari i els resulta pràcticament impossible iniciar els estudis universitaris al seu país d'origen, però tampoc poden continuar la seva formació a l'exterior, **pel fet de** no poder convalidar cap formació universitària. (*La Vanguardia*, 18-11-2016)

L'element *davant + substantiu + preposició + infinitiu* també introdueix causals que són adjunts al predicat. En aquestes construccions es fa ús d'un recurs que remet a una posició figurada (*davant*), a una causa que està relacionada amb un entrebanc, com la impossibilitat de compaginar alguns assumptes en (54) o la dificultat d'accés en (55).

- (54) Segons fonts de la fundació, Slim ha renunciat al càrrec **davant** la impossibilitat de compaginar les seves responsabilitats empresarials amb la seva condició de patró. (*La Vanguardia*, 21-01-2017, pàg. 62)
- (55) L'ajuntament ha suspès el mercat setmanal previst per avui dissabte **davant** la dificultat d'accedir-hi per algunes vies afectades. (*El Periódico*, 24-09-2016)

Els mitjans de comunicació fan més ús de *a causa de* i *davant* (amb valor causal) seguits d'un sintagma nominal, com veurem en l'apartat 3.3.

➤ PARTICIPI

Troblem titulars i notícies on la causa s'expressa mitjançant una construcció de participi posposada com en (56) i en (57). En aquests casos, la informació que aporta aquesta construcció és nova i és la causa de l'exposat a l'oració principal. Aquestes construccions es presenten com a causals internes i, per tant, adjuntes al predicat. Si parafrasegem (56) tendríem d'altres construccions causals internes com *Mor un irlandès a causa d'un tiroteig / per un tiroteig*, etc.

- (56) Mor un irlandès tirotejat al mig del carrer a Mallorca (*Diari de Balears*, 18-08-2016)
- (57) Mor atropellat un empleat a la pista de l'aeroport (*El Punt Avui*, 30-01-2017)

3.3. Construccions causals amb un sintagma nominal precedit de preposicions i locucions prepositives

Si en els apartats anteriors s'han analitzat les oracions subordinades i la interrelació d'aquestes amb una oració principal, en el present apartat pretenem valorar les construccions emprades pels mitjans de comunicació per a defugir les subordinades i agilitzar la comprensió i la lectura per part dels lectors. Quins són els elements causals que aporten al llenguatge periodístic vivacitat i el doten de rapidesa lectora? El notable llistat de construccions que es mostra a continuació ens fa adonar de la varietat de recursos causals de què se serveixen els redactors per a donar a conèixer les diferents causes de manera breu i entenedora.

➤ *PER / EN / AMB / DE*

En les diferents publicacions trobem aquestes preposicions simples que introdueixen adjunts causals. El sintagma nominal regit per la preposició *per* presenta, en la majoria de casos com en (58) i en (59), especificadors i complements (SANCHO 2002: 1756). Així, en molts de titulars, *per* + *SN* informa, per exemple, sobre la causa de la mort d'una persona (vegeu annex) i aquesta construcció causal és un adjunt al predicat. En (60) la construcció causal no presenta especificadors (*per obres*) i fa referència a una causa més genèrica.

(58) Localitzades deu persones amb vida dins de l'hotel sepultat **per** una allau de neu a Itàlia (*El Periódico*, 21-01-2017, pàg. 14)

(59) Mor una dona de 49 anys **per** un incendi al seu pis a Martorell (*El Periódico*, 19-01-2017)

(60) Tancat el carril bus-VAO fins al dia 29 **per** obres (*El Periódico*, 02-08-2014)

A l'apartat “Per + infinitiu” s'han mostrat exemples on l'adjunt també pot ser nominal. La preposició simple *per* pot introduir adjunts nominals com en (61) o en (62). Noms com *presó*, *judici*, *tensió*, *protesta*, etc., propicien aquest tipus de construcció amb la preposició simple *per*.

(61) S'enfronta a 14 anys de presó **pel** crim del germà, a Figueres (*El Punt Avui*, 05-02-2017)

(62) El Suprem envia Homs a judici **per** desobediència greu (*Ara*, 21-01-2017, pàg. 6)

La informació sobre la causa de la mort d'una persona dona molt de joc (vegeu annex) i així ho confirmen els diferents titulars. En (63) i en (64) la manera s'entremescla amb el valor causal. L'explicació de quina manera o en quin context ha mort un individu s'entén també com la causa de per què ha mort.

(63) Mor una anciana i un home de 59 anys **en** un incendi a L'Hospitalet (*El Periódico*, 05-10-2016)

= Moren una anciana i un home de 59 anys **a causa d'**un incendi a L'Hospitalet.

- (64) La conductora d'un turisme mor **en** un xoc frontal (*El Punt Avui*, 24-01-2017)

La preposició *amb* amb valor causal no és tan freqüent com les anteriors, però pot crear titulars com (65) on equival a *per culpa de*. L'exemple és una mostra d'adjunt al predicat que apareix en posició remàtica i aporta informació nova.

- (65) Aru s'encalla **amb** la pluja i Contador guanya segons (*La Vanguardia*, 22-05-2015)

Finalment, tal com indica Par (1923 dins RIGAU 2002: 2072), “no és sorprenent que la preposició locativa *de* també expressi causa, ja que la causa «és una noció d'origen d'un moviment figurat»”. En (66) l'adjunt al predicat introduït per *de* expressa l'origen del procés expressat pel verb.

- (66) Una nena i una dona refugiades moren **de** fred a Lesbos en plena onada d'arribades (*El Periódico*, 20-01-2016)

L'adjunt causal introduït per la preposició *de* sempre és remàtic i, igual que les preposicions *per* i *en*, introdueix una informació nova desconeguda pel lector. En canvi, la preposició *amb* pot introduir també adjunts oracionals quan apareix en posició temàtica com en (67).

- (67) **Amb** el fred, les femelles fertilitzades hivernen sota terra i, a la primavera, surten, ponen ous i fan un niu nou. (*El Punt Avui*, 25-01-2017)

➤ *A CAUSA DE / A CONSEQÜÈNCIA DE / PER EFECTE DE / AMB MOTIU DE / A PROPÒSIT DE / PER RAÓ DE / DE RESULTES DE*

Seguint la GIEC (2016: 778), aquestes locucions amb valor causal presenten noms que expressen les nocions bàsiques de causa o motiu (causa, motiu, propòsit, raó) i de conseqüència o resultat (conseqüència, efecte, resultat).

Tot i que poden seleccionar tant sintagmes nominals com oracions (per la caiguda de la preposició *de* davant *que*), els mitjans de comunicació —tal com s'assenyala als llibres d'estil— mostren preferència pels primers, perquè així defugen les subordinades i agilitzen molt la lectura i l'enteniment per part del lector.

La locució causal més emprada d'aquest conjunt és *a causa de*.²⁰ Entenem que aquest element és òptim per a expressar una causa, perquè se serveix de la redundància amb el nom *causa* i no té matís avaluatiu. És a dir, serveix per a donar a conèixer una causa de manera neutra i

20 El resultat obtingut amb la recerca feta en les diferents publicacions en format paper de dos dies diferents (24 de novembre de 2016 i 21 de gener de 2017) és el següent: *a causa de* apareix entre dos i deu cops per dia, amb un total de 29 cops (recompte dels dos dies i de les quatre publicacions consultades en format PDF); *gràcies a* s'empra entre sis i disset cops per dia, amb un total de 70 cops; *arran de* es fa servir entre un i cinc cops (ja no es mostra en totes les publicacions a diari), amb un total de 20 cops; *davant + substantiu + preposició* i *amb motiu de* s'empren 13 i 12 cops, respectivament. Entre cinc i deu cops hem comptabilitzat els següents elements: *(com) a conseqüència de*, *degut a* (locució causal), *per culpa de*. La resta d'elements que es classifiquen en aquest apartat d'anàlisi són emprats amb menys freqüència, entre un i cinc cops.

objectiva, i a més a més, amb un valor causal obvi. En (68) la locució causal introdueix un adjunt al predicat i apareix en posició posposada. Aquesta és la funció i la posició més usual d'aquesta construcció en les redaccions periodístiques, però també mostrem un adjunt oracional (69) que tematitza la causa (presentant-la com a coneguda) i remarca l'efecte (el fet del tallament de la circulació de trens). I en el dialecte balear es fa ús de la locució *per causa de* (70).²¹

- (68) Trump amenaça amb retirar les ajudes a la Universitat de Berkeley **a causa de** les protestes (*El Periódico*, 02-02-2017)
- (69) **A causa de** la caiguda d'un llamp a la catenària, es va haver de tallar la circulació de trens a la línia R16 entre Mont-roig del Camp i Vandellòs (...) (*El Punt Avui*, 24-11-2016, pàg. 27)
- (70) Experts adverteixen que un de cada dos fumadors morirà **per causa del** tabac (*Diari de Balears*, 31-05-2000)

De manera semblant, la locució causal *a conseqüència de* també s'empra més en posició remàtica, ja que introdueix una informació nova com en (71). Però també es pot presentar en posició temàtica com en (72) i funciona com a adjunt oracional.

- (71) La pilot Maria de Villota perd l'ull dret **com a conseqüència de** l'accident d'aquest dimarts (*Ara*, 04-07-2012)
- (72) **A conseqüència de** les tempestes, l'Agència Catalana de l'Aigua ha activat avisos fluvials a les comarques del Baix Llobregat, Osona i el Garraf (Barcelona)... (*El Periódico*, 24-09-2016)

Moltes vegades aquesta locució s'encapçala amb *com* (*com a conseqüència de*). D'aquesta manera, denota la derivació més que l'origen. Per exemple, en (71) l'efecte de perdre l'ull dret es deriva de l'accident. I en (73), (74) i (75) mostrem usos inadequats d'aquest element causal. Ja hem vist que les dues possibilitats que tenim són *a conseqüència de* i *com a conseqüència de*, però no **conseqüència de* com en (73). I si la causa es presenta tematitzada o en posició perifèrica, com en (74) o en (75), la construcció causal és un adjunt oracional que es tanca amb una coma.

- (73) *La cuinera ha mort aquest dimarts als 69 anys **conseqüència d'un** càncer (*El Periódico*, 03-05-2016)
- (74) *Com a conseqüència de l'impacte la víctima cau a l'interior del jardí d'un habitatge (*El Punt Avui*, ACN, 02-01-2017)²²
- (75) *A conseqüència de l'impacte l'aparell s'ha incendiat. (*Vilaweb*, 08-09-2015)

Amb motiu de, per raó de i a propòsit de s'empren també per a expressar la noció de causa o

21 També trobem *per causa de* en *La Vanguardia*: *S'avança el retorn del transport escolar al migdia a l'Alt Urgell per causa de la neu* (*La Vanguardia*, 27-01-2017). Aquest ús pot ser degut a la traducció del castellà al català. D'altra banda, en els diferents mitjans també trobem l'expressió *per causes* (en plural) que normalment s'acompanya d'una oració de relatiu (*per causes que es desconeixen*, *per causes que s'investiguen*, etc.) o per l'adjectiu *desconegudes* o *naturals* com en *El turisme ha sortit de la via a la N-240 a l'altura de l'Espluga de Francolí per causes desconegudes* (*El Periódico*, 29-03-2015).

22 La construcció causal perifèrica sí que es tanca amb una coma en el cos de la notícia: *Com a conseqüència de l'impacte, la víctima ha caigut a l'interior del jardí d'un habitatge i ha mort.* (*El Punt Avui*, ACN, 02-01-2017)

de motiu. Així, en (76), (79) i (80) s'explica i es remarca el motiu, el propòsit o la raó de l'exposat a l'oració principal. Totes aquestes construccions causals funcionen com a adjunts al predicat. En canvi, (77) i (78) es presenten en posició avantposada i fan la funció d'adjunts oracionals. Moltes vegades els noms que introdueix la locució *per raó de* fan referència a la raça, a la religió, a la cultura, al gènere, etc. Sembla que és una construcció causal prou estereotipada.

- (76) Servei alternatiu d'autobús i panells informatius **amb motiu de** les aturades del Cremallera de Montserrat (*La Vanguardia*, 04-06-2016)
- (77) **Amb motiu dels** 50 anys de la *La casa sota la sorra*, l'escriptor va ser ahir homenatjat a Barcelona (...) (*Ara*, 24-11-2016, pàg. 33)
- (78) En aquests dies i **a propòsit del** debat de pressupost en el Parlament, l'educació ha adquirit un gran protagonisme. (*El Punt Avui*, 18-01-2017)
- (79) Aquest darrer, excap de la Fiscalia, va dimitir del càrrec precisament arran dels desacords amb l'Executiu **a propòsit de** la interposició o no de la querella inicial pels fets del 9- N. (*La Vanguardia*, 03-02-2017)
- (80) Segons la llei, les persones que pateixin o estiguin en risc de patir discriminació **per raó de** la seva orientació sexual han de disposar d'un servei d'atenció integral. (*La Vanguardia*, 24-10-2016)

Com ja hem vist amb la locució *a causa de*, el dialecte balear mostra preferència per la preposició *per* com en (81).²³ En canvi, aquesta locució no pot ser introduïda per la preposició *en*. Per tant, les mostres (82) i (83) són incorrectes.

- (81) Psicòlegs balears mostren el rebuig a les discriminacions laborals **per motiu de** gènere o orientació sexual (*Diari de Balears*, 25-09-2016)
- (82) *Gavà pinta d'arc de Sant Martí tres passos de vianants **en motiu del** Dia de l'Orgull Gai (*El Periódico*, 29-06-2016)
- (83) *Els espais aquàtics de Catalunya s'omplen d'activitats **en motiu del** Dia Mundial dels Ocells (*La Vanguardia*, 05-10-2014)

En alguns titulars del *Diari de Balears* també trobem la locució *per mor de* com en (84), que s'ha originat pel nom *amor*.²⁴

- (84) El Govern amplia l'ajuda per a alimentació del bestiar **per mor de** la sequera (*Diari de Balears*, 23-02-2016)

Contràriament, si es vol remarcar l'efecte o el resultat, les locucions causals *per efecte de* i *de resultes de* també són portadores de significat explícit com en (85) i en (86).

23 *Per motius (de)* (en plural) s'empra en els diferents diaris i apareix moltes vegades amb un adjectiu com en *La víctima, de 19 anys, va ser assaltada segons sembla per motius ideològics* (*El Periódico*, 23-01-2017). *Per motius personals* és una construcció estereotipada que podem trobar fàcilment en el llenguatge periodístic.

24 També hem localitzat *per mor de* en una editorial de *La Vanguardia* del dia 5 de juny de 2016: *És cert que les condicions en què s'ha de moure, per mor dels resultats electorals i la complicada compartició del Consistori barceloní, no li faciliten la tasca de pactes i consensos per executar projectes*. En aquest cas, aquesta locució s'empra en un registre més elevat, en posició parentètica i com a adjunt oracional.

- (85) Hi ha vegades que la ciutat resulta asfixiant, potser **per efecte del** trànsit, de la gentada o simplement a causa del ritme de vida quotidià. (*El Periódico*, 24-11-2016, pàg. 16)
- (86) Una dona de 85 anys veïna de Girona va morir dimarts a l'hospital de Girona **de resultes de** les greus ferides que es va fer en una caiguda (...) (*El Punt Avui*, 23-12-2016)

En (87) i en (88) proporcionem dues mostres on apareix **a resultes de*, que és una locució no normativa. D'altra banda, en posició temàtica fa la funció d'adjunt oracional i ha de presentar una pausa.

- (87) *Segons va informar el Servei Català de Trànsit, **a resultes de** l'accident que es va produir a les 7.40 del matí, es va haver de tallar (...) (*El Punt Avui*, 03-02-2017)
- (88) ***A resultes de** l'accident ha calgut tallar dos dels tres carrils en sentit Barcelona que la via té en aquest punt. (*La Vanguardia*, 16-06-2016)

➤ *DAVANT + SUBSTANTIU + PREPOSICIÓ / ARRAN DE*

La preposició *davant* amb valor abstracte pot adquirir un matís causal en mostres com (89) i (90).

- (89) Divisió en el grup parlamentari socialista **davant** la proposta de Sánchez (*El Periódico*, 27-09-2016)
- (90) Protecció Civil demana prudència **davant** la previsió de precipitacions localment intenses (*El Periódico*, 29-08-2014)

Arran de equival a *com a conseqüència de* i en el llenguatge periodístic es mostra una preferència pel primer (vegeu nota 20). Curt, directe i popular, aquest element apareix en molts titulars i a totes les seccions periodístiques com en l'esportiva (91) o en la de societat (92). En (93) trobem que *arran de* es presenta tematitzat i, per tant, s'allunya del predicat i funciona com a adjunt oracional. Considerem que en aquest subtítol, la informació nova és la que apareix després del verb i la construcció causal (*arran del sinistre*) és més perifèrica i s'hauria de marcar amb una pausa.

- (91) Van Gaal es retira de les banquetes **arran d'**una tragèdia familiar (*El Periódico*, 17-01-2017)
- (92) Dos bombers ingressats a l'UCI **arran d'**una intoxicació per botulisme (*Ara*, 29-06-2016)
- (93) ***Arran del** sinistre la via ha quedat tallada en els dos sentits més de dues hores i s'han fet desviaments cap a la C-250 i C-65 (*Ara*, 06-02-2017)

En (94) veiem que aquest element causal està mancat de la preposició *de* i en (95) la locució **arrel de* és inadmissible i la podem relacionar amb la construcció castellana *a raíz de*.

- (94) *Cinc agents de la Policia Local de Calafell ferits **arran** un enfrontament amb els maners (*Ara*, ACN, 01-08-2012)
- (95) *PSC i CiU revisen aquesta setmana el pacte de Mataró **arrel de** les tensions per la marxa de l'edil de Promoció Econòmica (*La Vanguardia*, 03-11-2015)

➤ *EN VISTA DE / A PETICIÓ DE / A REQUERIMENT DE / A INSTÀNCIES DE*

Tal com assenyala la GIEC (2016: 779), la locució *en vista de* està formada amb un nom de percepció i presenta la causa com un fet constatat i objectiu com en (96). Per això, es presenta avantposada i és un adjunt oracional. *A petició de, a/per requeriment de i a instàncies de* indiquen el compliment d'una demanda feta per algú com en (97), (98) i (99). Aquestes tres mostres presenten causals posposades i funcionen com a adjunts al predicat.

- (96) **En vista de** l'onada de fred que s'està registrant aquests dies, l'Ajuntament de Badalona ha instat la companyia elèctrica Endesa a adoptar solucions urgents per garantir el subministrament elèctric a totes les famílies. (*El Punt Avui*, 21-01-2017, pàg. 25)
- (97) La reunió s'ha convocat **a petició del** dirigent català i s'interpreta com un intent d'acostar posicions (...) (*El Periódico*, 24-11-2016, pàg. 22)
- (98) Des del 2012 s'havien de presentar davant dels Mossos **per requeriment de** la justícia per a ser fotografiats (...) (*La Vanguardia*, 15-11-2016)
- (99) L'Executiu català acorda un nou pla estratègic, a partir de la norma suspesa cautelarment **a instàncies del Govern** (*El Periódico*, 12-05-2016)

➤ *A PARTIR DE / A JUTJAR PER*

La locució *a partir de* expressa l'origen i en (100) equival a *gràcies a*.

- (100) Daren Metropoulos és fill d'un multimilionari que ha aixecat un imperi **a partir de** les cerveses i els 'twinkies'. (*El Periódico*, 04-09-2016)

A jutjar per pot introduir una construcció causal de l'enunciació com en (101).

- (101) **A jutjar per** la seva reacció, les peces estaven en bon estat. (*La Vanguardia*, 05-12-2011)

El fet de reaccionar d'una manera concreta porta a la conclusió sobre l'estat de les peces. Per tant, “*p* és la causa de dir *q*” (CUENCA 1991: 145). No es respon a la pregunta “per què les peces estan en bon estat?”, sinó a la pregunta “per què es diu que les peces estan en bon estat?”. La conversió d'aquesta construcció en una construcció il·lativa o en una de condicional, tal com s'ha fet amb la mostra (12), evidencia que estem davant una causal de l'enunciació: *Ha reaccionat d'aquesta manera, així que les peces estaven en bon estat; Si ha reaccionat (bé), és que les peces estaven en bon estat.*

➤ *GRÀCIES A / MERCÈS A / PER CULPA DE / EN PREVISIÓ DE / PER POR DE*

Aquestes locucions tenen un matis avaluatiu.²⁵ *A causa de* i *gràcies a* són els elements causals més emprats (vegeu nota 20). Ja s'ha exposat que el primer remet a una causa neutra (sense matis avaluatiu); en canvi, el segon s'empra per a informar d'una causa positiva, favorable o

25 En aquest subapartat ens ajudem de la GIEC (2016: 779) per a exposar els diferents matisos avaluatius que presenten les diferents locucions causals.

desitjada com en (102) on és un adjunt oracional en posició parentètica i en (103) on és un adjunt al predicat en posició posposada. *Per culpa de* presenta una causa negativa, desfavorable o indesitjada com en (104) i en (105), que són causals internes, adjuntes al predicat.

- (102) I recentment, **gràcies a** la pressió directa dels diferents responsables policials, s'ha aconseguit la identificació de nou dels autors d'aquests segrestos virtuals. (*La Vanguardia*, 26-09-2016)
- (103) La realitat virtual comença a assentar-se en cada vegada més sectors **gràcies a** l'abaratiment dels dispositius i a la simplificació dels programes. (*El Periódico*, 25-09-2016)
- (104) L'aeroport de Santa Helena no es pot inaugurar **per culpa dels** forts vents que bufen a l'illa (*La Vanguardia*, 26-09-2016)
- (105) La dona ha presentat una demanda en què assegura que va quedar paraplègica **per culpa de** l'operació que li va fer un metge del centre després que ella va tenir un accident de trànsit. (*El Punt Avui*, 03-10-2016)

D'altra banda, en (106) els que podrien ser culpats són persones (pakistanesos), i en aquests casos s'empra l'expressió neutra. En canvi, als objectes inanimats (com el vent) sí que els poden remetre a una causa negativa com en (104).

- (106) Alerta terrorista a Barcelona **a causa d'**uns pakistanesos que es van fotografiar amb una arma llarga davant dels creuers (*La Vanguardia*, 13-09-2016)

En (105) es culpa a una operació feta per un metge, però observem que el redactor remarca que les paraules són textuais, pertanyen a la demandant: *La dona ha presentat una demanda en què assegura...* Per tant, el fet de parafrasejar les sentències textuais resguarda de la redacció d'una causa subjectiva o del fet de culpar directament algú.

Mercès a equival a *gràcies a*, però el seu ús és més habitual en editorials o en articles d'opinió com en (107) on aquest element apareix en posició parentètica i és un adjunt oracional.

- (107) En 48 hores, Trias ha anunciat dos grans projectes: l'ampliació de la ronda Litoral, **mercès a** un acord amb Foment pel desplaçament de l'estació de mercaderies del Morrot, i la connexió entre el ramal d'Anoia-Llobregat i el del Vallès de FGC. (*El Punt Avui*, 17-10-2014)

La locució causal *per por de* depèn d'un verb agentiu i introdueix una causa que vol ser evitada com en (108). En aquesta mostra la construcció causal fa la funció d'adjunt al predicat i està posposada.

- (108) Desplegament policial extraordinari de 2.000 efectius **per por dels** seguidors violents de l'equip polonès (*El Periódico*, 17-10-2016)

Finalment, *en previsió de* es pot emprar quan es pretén donar a conèixer una causa anticipada que té un cert matís condicional com en (109).

- (109) L'Ajuntament de Barcelona activa el dispositiu nocturn per a persones sense llar **en previsió de** l'arribada del fred (*La Vanguardia*, 21-11-2015)

➤ DEGUT A

L'ús masculí singular del participi *degut* es relaciona amb la locució causal *degut a* que normalment precedeix un sintagma nominal com les mostres de (110) a (113), però també podria precedir una oració amb verb en forma personal si presentés la forma *degut al fet que* (GIEC 2016: 779).²⁶

Aquesta locució causal és un calc de *debido a* i es pot substituir per *a causa de*. En (110) té un matís positiu que equivaldria a *gràcies a*, i en (111) té un matís negatiu que equivaldria a *per culpa de*.

- (110) *Vaticinen una primavera lleu per als al·lèrgics **degut a** les baixes concentracions de pol·len (*Ara*, 13-03-2014)
- (111) ***Degut a** episodis de pluges intenses i gelades, hi ha blocs sencers de pedra que havien caigut al camí i havien afectat la seva operativitat. (*La Vanguardia*, 05-12-2016)

El *Llibre d'estil: El Periódico de Catalunya* i el *Llibre d'estil del diari Avui* no accepten l'ús de *degut a* amb valor causal, però en (112) i en (113) tenim mostres d'aquests diaris. Mitjançant el cercador de *El Punt Avui*, podem comprovar que molts d'aquests elements causals són substituïts per *a causa de*, ja que, encara que a les línies de la notícia que mostra el cercador apareix *degut a*, a la notícia completa s'ha canviat aquesta locució causal, sobretot a les notícies de *L'Esportiu* (diari esportiu que es ven juntament amb *El Punt Avui*).

- (112) *La Gran Bretanya mobilitza policia i exèrcit per l'amenaça d'inundacions **degut a** un fort temporal (*El Periódico*, 13-01-2017)
- (113) *El preu de la bombona de butà un cop afegits els impostos s'apuja avui fins als 12,89 euros **degut** principalment **a** l'increment dels preus de les matèries primeres (que s'han enfilat un 9,2% en els últims dos mesos). (*El Punt Avui*, 17-01-2017)

En (114), a part del *degut a* castellanitzant, la locució causal va seguida de la conjunció *que*, expressió que és incorrecta (també amb caiguda de preposició). En aquest cas, es podria substituir per *atès que* o *com que*.

- (114) ***Degut a que** el jurat penalitza les colles castelleres per cada peu de castell desmuntat i que en cas d'empat a punts aquesta consideració pot ser determinant, la Comissió Assessora del Concurs ha cregut important (...) (*La Vanguardia*, 06-05-2014)

➤ EN VIRTUT DE / EN NOM DE

En registres formals, com és el dels mitjans de comunicació, podem trobar construccions

26 A la GIEC (2016: 779 i 1121) trobem informació sobre l'ús causal de *degut a*. Tot i que no es rebutja aquesta construcció en tots els registres, considerem que es dona a entendre que en registres estàndards l'ús d'aquesta locució causal és incorrecte. De fet, si consultem el verb *deure* al DIEC2 (2007), que ja incorpora la nova normativa ortogràfica de l'IEC, no apareix *degut a* com a expressió causal. Poc genuïna o no, com la construcció de *en / al + infinitiu* amb valor causal (vegeu apartat 3.5.), a les diferents publicacions trobem exemples d'aquesta construcció i pensem que els mitjans de comunicació han contribuït a la seva difusió.

causals que estan encapçalades per *en virtut de* i *en nom de*. En (115) i en (116) aportem una mostra de cada una, encara que el seu ús en els diaris no és gaire freqüent.

- (115) L'arrelament de l'Estat Islàmic en parts de Síria i l'Iraq ha portat fins al cor d'Europa la tragèdia de la guerra civil a Síria, mentre els gihadistes desafien la comunitat internacional **en nom d'**un islam retardatari que vol tornar al passat. (*El Periódico*, 15-05-2016)
- (116) Un grup de 16 persones ja han sigut arrestats **en virtut de** la legislació que entra en vigor aquest dimarts (*El Periódico*, 15-09-2015)

Abans de tancar aquest apartat on s'han analitzat preposicions i locucions prepositives seguides d'un SN, cal dir que en els diaris aquestes construccions apareixen sovint posposades (sense pausa). Per tant, els redactors se serveixen de causals internes i d'adjunts al predicat per a aportar informació nova. De totes maneres, la majoria de construccions causals d'aquest apartat (tret de les preposicions *per*, *en* i *de* que es presenten sempre posposades) es poden tematitzar i presentar en una posició perifèrica que requereix d'una pausa. Aquí és on hem detectat algunes mancances, ja que hem proporcionat mostres on s'ha omès la coma que ha de separar els adjunts oracionals.

Tot i l'absència d'alguns signes de puntuació i l'ús d'alguns elements inadmissibles, la varietat de sintagmes nominals precedits per locucions causals és més que notable. Gràcies a aquestes construccions, els lectors poden fer una lectura ràpida i tenir coneixença de la causa de manera clara i sense haver-se d'acabar a estructures subordinades.

3.4. Construccions il·latives

Les construccions il·latives són la versió invertida de les causals: "com que X, Y" és equivalent a "Y, per tant X". Tant causals com il·latives presenten una causa i un efecte, però si les causals designen la causa, les consecutives designen l'efecte i segueixen la successió lògica dels fets: primer es presenta la causa —que és abans— i després es presenta l'efecte —que és posterior (CUENCA 1991: 146-147). A diferència de les causals, les il·latives només es poden posposar (ja que sempre aporten informació nova) i fan sempre la funció d'adjunts oracionals. Així doncs, es relacionen amb les causals explicatives (GIEC 2016: 1133). Tot seguit, mostrem alguns nexes il·latius que podem trobar en els mitjans de comunicació escrits.

➤ *DE MANERA QUE / AIXÍ QUE / DONCS / PER TANT / CONSEGÜENTMENT / EN CONSEQÜÈNCIA*

De manera que i *així que* són les locucions conjuntives més emprades en les diferents publicacions, però el seu ús està per sota dels nexes pròpiament causals.²⁷ En conjunt, trobem

²⁷ Als diaris consultats de dos dies diferents (vegeu nota 7), *així que* (amb valor il·latiu) apareix un total de 12 cops i *de manera que* es mostra 24 cops.

ambdues locucions en notícies com en (117), (118) i (119), però tenen més presència en la resta de seccions periodístiques (editorial, cartes al lector, entrevistes, opinió, etc.) i també les localitzem en paraules textuais com en (120).

- (117) Lufthansa s'ha vist obligada a cancel·lar 1.800 vols, **de manera que** 215.000 passatgers s'han vist afectats. (*La Vanguardia*, 24-11-2016, pàg. 69)
- (118) (...) i només el 41,13% de les operacions de compravenda van necessitar finançament, **de manera que** un 58,87% dels immobles es van pagar al comptat. (*El Punt Avui*, 21-01-2017, pàg. 17)
- (119) L'oenagé cita casos en què grups d'assaltants han punxat les barques inflables i han sabotejat el motor, **així que** han quedat a la deriva. (*El Periódico*, 22-10-2015)
- = Atès que grups d'assaltants han punxat les barques inflables i han sabotejat el motor, han quedat a la deriva.
- (120) “El meu marit i jo estem pensant en la nostra família, **així que** haurem de posposar la gira” (...) (*Ara*, 05-01-2017, pàg. 41)

Ens interessa comprovar si aquestes mostres es poden invertir en una construcció causal. En (119) mostrem la conversió en una construcció causal que posa l'èmfasi en la causa. Així doncs, depenent de la informació que es vol destacar (la causa o l'efecte), els redactors poden seleccionar una d'aquestes dues construccions, però ambdues presenten relacions de causalitat i la construcció il·lativa també ofereix la possibilitat de fer una lectura causal:

CAUSA	EFFECTE	CONSTRUCCIÓ
assaltants han punxat les barques assaltants han punxat les barques	han quedat a la deriva han quedat a la deriva	Construcció il·lativa Construcció causal

La conjunció *doncs* —que és il·lativa en alguns casos com el que mostrem en (121)— també pot introduir una conseqüència del que s'ha expressat a l'oració principal. En (121) la causa és la promesa i l'efecte és la donació de les galetes i dels diners.

- (121) “I com que vaig prometre que donaria les galetes juntament amb els 20 euros a algú, **doncs** li vaig donar sense pensar-ho dues vegades. (...) (*La Vanguardia*, 26-01-2017)

Però ja s'ha assenyalat que *doncs* no és una conjunció causal, per tant *ja que* o *perquè* no poden ser substituïts per aquesta conjunció com en (122) i en (123).

- (122) *Menys del que hagués calgut, **doncs** els grans partits van estar més pendents dels draps bruts de l'adversari en clau local que (...) (*La Vanguardia*, 04-01-2015)
- (123) *El 15 vegades campió del món, que ha guanyat 122 carreres, comença a témer per la seva marca **doncs** el 'Doctor', ja suma 113 (*El Periódico*, 29-04-2016)²⁸

Finalment, aportem tres mostres d'altres connectors parentètics amb valor il·latiu de què se

²⁸ Aquesta mostra també presenta errades en els signes de puntuació.

serveixen les diferents publicacions per a ressaltar l'efecte.

- (124) Els 3.500 docents s'afegirien als 2.000 que la conselleria d'Ensenyament ja s'ha compromès a incloure el curs 2017-2018. **Per tant**, significaria que l'any que ve hi hauria 5.500 nous mestres si s'aproven els pressupostos. (*Ara*, 21-01-2017, pàg. 5)
- (125) (...) va necessitar tres hores i mitja per ser reparada i, **consegüentment**, va afectar seriosament la circulació de trens en diverses línies durant bona part del matí. (*La Vanguardia*, 07-02-2017)
- (126) La bassa de l'explotació on s'acumulaven els purins tenia la capa d'impermeabilització trencada i, **en conseqüència**, les dejeccions dels porcs es filtraven directament al subsòl. (*La Vanguardia*, 19-04-2016)

3.5. Expressions temporals amb valor causal

La frontera entre causa i temps (anterior o simultani) de vegades és vaga, aspecte que el llenguatge periodístic aprofita per a esmentar la causa sense que sembli explícita. En aquest apartat volem analitzar de quina manera se serveixen els mitjans de comunicació de les expressions temporals que són susceptibles d'interpretació causal. Galán (1195: 129) exposa que la interferència temps-cause es deu a l'estreta afinitat entre temporals i causals, ja que una circumstància temporal anterior a l'acció principal es pot interpretar com a causa que l'origina. En aquest apartat analitzem oracions d'infinitiu, oracions de gerundi i expressions temporals introduïdes per partícules temporals subordinants, que afavoreixen una lectura causal.

➤ *EN + INFINITIU / AL + INFINITIU*

Solà (2002a: 2900-2902) tracta les diferents postures entorn de la qüestió dels valors semàntics associats a aquestes construccions d'infinitiu. Més enllà de la variació dialectal que caracteritza aquestes construccions, ens interessa el matís causal que poden aportar quan presenten una relació de causa-efecte; és a dir, quan l'acció de la construcció amb infinitiu es produeix abans (causa) de l'exposada a l'oració principal (efecte). Per tant, en la majoria de les construccions amb *en + infinitiu* o *al + infinitiu* que comentem, conviuen el matís temporal i el matís causal. Això ho veiem clarament en el titular de (127) i en el subtítular de la mateixa notícia de (128).

- (127) Un operari ferit molt greu **en cedir** un muntacàrregues a l'hotel Princesa Sofia de Barcelona (*Ara*, 27-01-2017)
- (128) Dos operaris més també han quedat ferits de menys gravetat **quan** el muntacàrregues d'obra s'ha desplomat des de la divuitena planta de l'hotel (*Ara*, 27-01-2017)

Tenint en compte el seu ús tradicional, aquesta construcció causal d'infinitiu respon a la pregunta “quan?”, però també respon a la pregunta “per què?”. Si parafrasegem el que el lector entén tendríem aquest titular: *Un operari ferit perquè un muntacàrregues ha cedit...* I en (128) apareix clarament el valor temporal.

Els diferents mitjans de comunicació presenten aquesta estructura en molts titulars i en els registres formals es dona preferència a l'ús de *en + infinitiu* (GIEC 2016: 1120).²⁹ De totes maneres, als diferents diaris també trobem la construcció de *al + infinitiu* com en (132) i en (133), encara que el nombre de construccions amb *en + infinitiu* és superior.

- (129) Tres ferits greus **en** desplomar-se un muntacàrregues des de la planta 18 de l'hotel Princesa Sofia a Barcelona (*La Vanguardia*, 27-01-2017)
- (130) Tres ferits **en** desplomar-se un muntacàrregues a l'hotel Princesa Sofia de Barcelona (*El Punt Avui*, 27-01-2017)
- (131) Un turista mor **en** caure d'una roca al Galatzó (*Diari de Balears*, 14-03-2009)
- (132) Tres ferits **al** desplomar-se un muntacàrregues a l'hotel Princesa Sofia de Barcelona (*El Periódico*, 27-01-2017)
- (133) Un home mor i un altre resulta ferit **al** caure d'una grua mentre estaven treballant a l'Anoia (*El Punt Avui*, 30-01-2017)

En (134) i en (135) mostrem construccions amb *al + infinitiu* que no són pas normatives ni genuïnes perquè només el valor causal és possible, ja que la negació i el verb auxiliar *haver* desbanquen el matís temporal.

- (134) *Indemnitzada amb 182.000 euros la família d'un nadó que va morir **al no** detectar-se-li una malaltia (*El Periódico*, 23-09-2016)
- (135) *Els campions hauran de complir dues dures sancions **a l'haver** canviat un munt de peces en els seus cotxes al GP de Bèlgica (*El Periódico*, 26-08-2016)

Ens podem demanar si aquestes construccions estan relacionades amb la traducció del castellà al català. Per tal d'ajudar-nos, ens servim de Solà (2002a: 2902) que exposa que “en valencià, on alternen *en* i *al*, el valor causal únicament apareix, i de manera recent, amb la variant *al*, cosa que suggereix que aquests usos són una innovació més recent afavorida segurament pel castellà”. En (136) tenim un titular d'una notícia de Castelló que es mostra en *Ara*.³⁰

- (136) Mor un nen de 4 anys **al** caure d'un sisè pis a Borriana (*Ara*, 10-06-2013)

Tot amb tot, cal remarcar que en els mitjans de comunicació aquestes construccions, majoritàriament, presenten esdeveniments encadenats que el lector pot interpretar com a causes. Gairebé totes les construccions d'aquest tipus que apareixen en els titulars mesclen matisos temporals i causals. L'estructura més recomanable és la que es construeix amb *en + infinitiu*, ja que parlem de registres formals.

29 El *Llibre d'estil de Vilaweb* (CABANES 2005) no accepta la construcció de *al + infinitiu*. Trobem titulars que presenten la construcció de *en + infinitiu* amb matís temporal i causal, però moltes notícies són de l'Agència Catalana de Notícies (ACN) i *Vilaweb* no intervé en la redacció com en aquesta del dia 27 de gener de 2017: *Tres ferits greus en desplomar-se un muntacàrregues des de la planta 18 de l'hotel Princesa Sofia a Barcelona*.

30 La majoria d'aquestes construccions que hem localitzat a *Ara* estan encapçalades per *en*. El titular valencià de (136) vincula l'ús dialectal de la construcció *al + infinitiu*.

➤ GERUNDI

Al matís temporal que aporta una construcció de gerundi, es pot afegir un matís causal si l'acció que s'expressa és anterior respecte a l'oració principal. La construcció de gerundi assoleix amb més facilitat un valor causal quan va anteposada (CUENCA 1991: 131) i quan el gerundi és compost, ja que té un valor perfectiu (SUÑER 2002: 3054).

Les mostres (137) i (138) tenen una interpretació causal, ja que les construccions de gerundi s'interpreten com a causa respecte d'un efecte. Per exemple, en (137) el retirament de l'acusació és la causa i l'efecte és l'absolució. Si substituïm l'adjunt per una oració causal amb verb flexionat, es posa en evidència el significat causal.

- (137) **"Havent-se retirat** l'única acusació per la que es va obrir judici oral contra l'acusada en aquest procediment, s'ha procedit a dictar una sentència absolutòria", recull la sentència del Jutjat penal 4 de Girona. (*La Vanguardia*, 02-09-2016)

= Atès que / com que s'ha retirat l'única acusació per la qual es va obrir judici oral contra l'acusada (...), s'ha procedit a dictar una sentència absolutòria...

- (138) **Havent** de comptar amb el seu vot, els polítics cuidarien més els interessos dels joves. (*La Vanguardia*, 24-11-2016, pàg. 36)

Aquestes construccions de gerundi apareixen més quan es transcriuen paraules literals com en (139) i en (140). De totes maneres, no podem concloure si són poc freqüents o no, perquè, més enllà dels gerundis compostos, la recerca d'aquest tipus de construccions no es pot fer mitjançant cercadors.

- (139) **"Havent** jugat dos amistosos amb el Brasil, no té possibilitats de jugar amb la selecció d'un altre país", diu el seleccionador (*El Periódico*, 21-10-2013)

- (140) Gaspart: **"Havent** perdut la Lliga i la Champions, Guardiola té l'obligació moral de continuar" (*Ara*, 25-04-2012)

Amb tot, les mostres des de (137) a (140) són construccions de gerundi que tenen una lectura causal facilitada per la posició temàtica i per l'ús del gerundi compost. Són construccions absolutes i funcionen com a adjunts oracionals.

➤ DESPRÉS QUE / DESPRÉS DE / QUAN / MENTRE / AIXÍ QUE

Són molts els titulars que apareixen en els diaris digitals amb l'expressió temporal *després de o després que*. Davant d'aquest elevat ús, ens demanem quin tipus de causa introdueix aquest element i per què és tan productiu. Com ja s'ha indicat, el llenguatge periodístic utilitza aquest recurs per a donar a conèixer la causa de manera implícita i totalment objectiva, ja que ni se serveix d'una construcció pròpiament causal. D'altra banda, pensem que els diaris digitals cerquen la immediatesa de la notícia, tal com fan els mitjans audiovisuals. Aquest element també relaciona

causes i efectes que són molt propers en el temps com en (141).

- (141) Mor Rita Barberà **després de** patir un infart en un hotel de Madrid (*Ara*, 23-11-2016)³¹

Seguint la GIEC (2016: 1196), *després* pot tenir com a complement una oració d'infinitiu introduïda per *de* com en (142) i en (143) o una oració subordinada introduïda per *que* com en (144) i en (145).

- (142) Detingut **després de** matar la seva dona i agredir els seus fills menors a Benicàssim (*El Periódico*, 20-06-2016)
- (143) La colpidora carta de la mare d'un nen que es va suïcidar **després de** patir 'bullying'. (*El Periódico*, 07-10-2016)

En (142) podem remetre l'expressió temporal a una causa no jutjada (perquè la detenció és recent) i en (143) la causa queda molt atenuada gràcies a l'element temporal. El nen es va suïcidar després de patir “bullying”, però es va suïcidar per culpa d'haver patit “bullying”? La lectura causal és possible, però el redactor se serveix d'aquest element que, en aquest cas, li permet guanyar objectivitat.

Tot i que l'indicatiu és el mode que té una interpretació factual (la subordinada guanya veridicitat per part del lector), en els mitjans de comunicació *després que* seguit de subjuntiu també té caràcter factual.³² De fet, amb el mode subjuntiu es destaca la connexió causal entre la subordinada i la principal (QUER 2002: 2852). Així, en (144) i en (145) *després que* equival a *a causa de* (a causa de l'envestida per part d'un camió o a causa de l'intent de violació de domicili).

- (144) Almenys un mort i diversos ferits **després que** un camió envesteixi un mercat de Nadal a Berlín (*La Vanguardia*, 19-12-2016)
- (145) Detenen dos individus **després que** intentessin entrar en una casa de Girona (*La Vanguardia*, 15-05-2015)

A part d'una oració d'infinitiu o d'una oració subordinada, també trobem *després de* que introdueix un sintagma nominal i fa la funció d'adjunt temporal, però també té un sentit causal com en (146).

- (146) Mor el conductor d'un tractor **després d'**una col·lisió contra un turisme a la LV-2001 a Juneda (*Vilaweb*, 12-01-2016)

Amb tot, el llenguatge periodístic recorre molt a aquest element temporal per a donar a conèixer la causa. A més a més, difon el mode subjuntiu amb interpretació factual i se serveix de

31 En els sis diaris digitals consultats, *després de* s'empra en el titular o en el cos de la notícia per a donar a conèixer la causa de la mort de Rita Barberà. Aquest ús similar és degut a la informació proporcionada per l'Agència Catalana de Notícies (ACN). Els diferents mitjans fan poques adaptacions en els titulars. A diferència de la publicació digital, en els diaris amb versió impresa del dia 24 de novembre de 2016 no es fa ús d'aquest element temporal amb valor causal en les diferents notícies que fan referència a la mort de Rita Barberà (ni en altres notícies).

32 (Joan) Solà (a (Jaume) SOLÀ 2002a: 2899) considera que *després de* + subjuntiu amb valor causal és poc genuí. També creu que l'infinitiu és més natural. En canvi, el subjuntiu és legítim quan expressa futur no factual com en *Sortirà el nou llibre després que l'editorial l'hagi tornat a reeditar*.

després de o *després que*, que és un element pràctic per a transmetre una causa recent, de manera imparcial. El *Llibre d'estil de Vilaweb* (CABANES 2005), com ja s'ha assenyalat a l'apartat 2, exposa que *després que* apareix molt en els mitjans de comunicació, però aquest portal aposta per l'ús de *després de* + infinitiu i, preferentment, compost. La recerca feta a aquest portal ens posa a davant de titulars que es construeixen amb una expressió temporal que fa servir *després que* + subjuntiu, però la majoria són redaccions d'agència. En notícies d'elaboració interna *Vilaweb* empra molt *després de* amb infinitiu simple, però no amb infinitiu compost. En (147) aportem una mostra del *Diari de Balears* on l'infinitiu compost permet allunyar en el temps la causa (l'atropellament) i l'efecte (la mort).

- (147) Una nina de quatre anys d'edat i de nacionalitat búlgara morí ahir **després d'haver** patit un greu atropellament dissabte devora la benzinera d'Artà. (*Diari de Balears*, 13-12-2004)

Les redaccions periodístiques es poden servir d'altres elements que també desplacen el sentit temporal al causal com *quan*, *mentre* i *així que*. En (148), en (149) i en (150), veiem que es dona una connexió entre una causa que és anterior i un efecte posterior. Com a lectors, fem una lectura causal d'aquestes mostres i la construcció causal apareix molt fàcilment si canviem l'element temporal per l'element causal *perquè*.

- (148) Detinguts tres homes a la Jonquera **quan** van intentar vendre cocaïna a un policia de paísà (*Ara*, ACN, 10-11-2014)
- (149) Dos detinguts **mentre** intentaven robar en una casa de Sabadell (*Ara*, Europa Press, 22-08-2016)
- (150) Mentrestant, diversos transeünts i automobilistes que circulaven per la zona fugien de pressa **així que** veien l'arma. (*La Vanguardia*, 13-09-2016)

Tot amb tot, aquestes expressions temporals són ben pròpies dels diaris digitals. En els diferents diaris digitals consultats, aquests elements es mostren en notícies molt semblants, ja que estan proporcionades per agències com l'Agència Catalana de Notícies (ACN) o Europa Press. Són un recurs molt útil per a expressar la causa de manera atenuada i per a fer sentir al lector que estan davant una notícia d'última hora i que perceben la informació com si fos transmesa de manera oral.

3.6. Altres estructures causals: subordinades de relatiu, coordinades i juxtaposades

➤ ORACIONS SUBORDINADES DE RELATIU

La interpretació causal de les subordinades de relatiu depèn del context lingüístic (SOLÀ 2002b: 2540). Podem considerar que algunes subordinades adjectives explicatives són causals a nivell semàntic com en (151) i en (152). En (151) veiem que “A X que va reconèixer haver pujat vídeos ultratjants, se li prohibeix utilitzar les xarxes socials” és similar a “A X se li prohibeix

utilitzar les xarxes socials perquè va reconèixer haver pujat vídeos ultratjants”.

- (151) La magistrada també prohibeix al veí de Mataró, **que** va reconèixer haver pujat vídeos ultratjants, utilitzar les xarxes socials (*El Periódico*, 05-10-2016)

= La magistrada també prohibeix al veí de Mataró utilitzar les xarxes socials, ja que va reconèixer haver pujat vídeos ultratjants.

- (152) El pare va anar a urgències amb la petita de tres mesos, **que** presentava signes de possibles maltractaments i desnutrició (*El Periódico*, 11-11-2016)

Si les subordinades adjectives explicatives funcionen de manera semblant a les causals explicatives (*ja que* similar a *el qual*) i van precedides de coma perquè són adjunts oracionals, les subordinades adjectives especificatives funcionen de manera semblant a les causals internes (*perquè* similar a *que*) que fan d'adjunts al predicat. Així, en (153) és fàcil fer una lectura causal si canviem el relatiu *que* per *perquè*.

- (153) Detingut un home **que** circulava a 201 km/h per una carretera d'Alt d'Àneu. (*El Periódico*, 08-10-2016)

➤ ORACIONS COORDINADES

Algunes oracions coordinades equivalen semànticament a oracions que estableixen una relació entre causa-efecte. A més a més, no només són causatives pel significat, sinó que presenten les característiques típiques de les construccions causals (CUENCA 1991: 141). En (154) tenim una estructura binària (la causa és el fet d'ensopegar i l'efecte és la caiguda), i una asimetria, ja que no podem invertir les dues oracions: **Va caure i va ensopegar*.

- (154) Mentre declarava, la senadora va ensopegar i va caure de l'estrada del tribunal. (*Ara*, 23-11-2016)

➤ ORACIONS JUXTAPOSEADES

Les mostres (155) i (156) tenen una lectura causal. Amb la possibilitat d'introduir el nexa prototípic *perquè*, identifiquem de quin tipus de relació sintàctica es tracta. Amb l'ús de la juxtaposició, el lector ha de fer la inferència semàntica entre les clàusules (CUENCA 2006: 116).

- (155) Ahir hi hagué escenes de molta tensió entre animalistes i participants a la correguda de bous. Un grup d'activistes es va asseure al mig d'un dels carrers per on havia de passar i els participants els van escridassar, increpar i fins i tot colpejar. (*Vilaweb*, 25-09-2016)

= Ahir hi hagué escenes de molta tensió entre animalistes i participants a la correguda de bous perquè un grup d'activistes...

- (156) Fa un any que el gran, Mikel, de set anys, va demanar als seus pares que el gravessin; volia imitar altres nens que veia a YouTube. (*La Vanguardia*, 06-10-2016)

= (...) va demanar als seus pares que el gravessin perquè volia imitar altres nens...

En (156) els límits entre una lectura causal i una lectura final són difusos. I és que, seguint Viana i Suïls (2002: 2943), una oració final en un context agentiu normalment és intercanviable per una causal que contingui el verb *voler*. Notem la diferència entre aquestes dues oracions:

Va demanar als seus pares que el gravessin per (tal d') imitar altres nens. (Lectura final)

Va demanar als seus pares que el gravessin perquè volia imitar altres nens. (Lectura causal)

Aquest últim apartat ens dona a entendre, tal com comenten Batllori i Suñer (2004: 2), que les relacions de causa-efecte i la lectura causal sobrepassen l'àmbit oracional i s'estenen a l'àmbit del discurs. Per tant, i com ja s'ha indicat en l'emmarcament d'aquest treball, la lectura causal no només es garanteix mitjançant nexes, sinó que també pot ser induïda per aspectes semàntics, pragmàtics i suprasegmentals.

4. Conclusions

La classificació d'elements causals que s'ha proposat a l'apartat d'anàlisi proporciona un remarcable llistat d'elements causals de què se serveixen els mitjans de comunicació. L'extensió limitada del treball i el fet que la causa es pugui indicar de moltes maneres (hem vist que indicant manera o temps també es pot indicar causa), ens ha fet delimitar la nostra anàlisi sobretot a les construccions pròpiament causals, dividides en tres apartats tal com estableix la GIEC (2016): construccions amb el verb en forma personal, construccions amb el verb en forma no personal i preposicions o locucions prepositives seguides d'un sintagma nominal.

El nexa més productiu que introdueix oracions amb el verb en forma personal és *perquè*, però la varietat de locucions causals que precedeixen un sintagma nominal és més que notable i, a diferència de les subordinades, aquestes construccions són més senzilles i asseguruen una ràpida lectura. Les locucions causals més emprades són *gràcies a*, *a causa de*, *per culpa de*, *arran de* i *a conseqüència de*. *Arran de* i *a conseqüència de* són equivalents i denoten la derivació més que l'origen. *Gràcies a* remet a una causa positiva, *per culpa de* remet a una causa negativa (i, majoritàriament, es refereix a objectes inanimats) i *a causa de* és òptima per a donar a conèixer una causa de manera neutra i objectiva, ja que no aporta cap matis avaluatiu. Si el llenguatge periodístic cerca objectivitat i imparcialitat, les expressions temporals amb valor causal compleixen molt bé aquesta finalitat. Als diaris digitals veiem un elevat ús de *en* + *infinitiu* (més recomanable que *al* + *infinitiu* en registres formals), *després que* (seguit de subjuntiu) o *després de*, elements molt productius per a expressar una causa de manera implícita, atenuada i totalment objectiva, a més de ser un element temporal relacionat amb la immediatesa pròpia dels mitjans audiovisuals.

Quant a la posició, tipus i funcions de les construccions causals, els redactors estan més

interessats a donar a conèixer una causa com a informació nova i, per tant, posposada. El major nombre de construccions causals són causals internes i fan la funció d'adjunt al predicat. Totes les preposicions causals i locucions causals que precedeixen un sintagma nominal i *per + infinitiu* (compost o simple en titulars) poden i solen desenvolupar aquesta funció. Per això i gràcies a tota la gamma d'elements que proporcionen estructures senzilles i entenedores, els redactors, seguint les recomanacions dels llibres d'estil, defugen les subordinades i empren una gran varietat d'elements causals per a no cansar els lectors. A part de les 156 mostres de l'apartat de l'anàlisi, l'annex dona compte de la diversitat d'elements causals que es poden emprar per a informar sobre la causa de la mort d'una persona.

D'altra banda, els redactors poden aportar d'altres tipus de construccions causals (amb verb en subjuntiu o causals de l'enunciació) si citen textualment els comunicats dels parlants. A més a més, el fet de parafrasejar resguarda de la redacció d'una causa subjectiva o del fet de culpar ningú directament. La llengua oral anteposa la causa per tal de seguir l'ordre lògic dels fets, però, la majoria de vegades, l'anteposició de la causa en el llenguatge periodístic escrit es relaciona amb una construcció causal externa i amb un adjunt oracional. En canvi, els redactors no recorren tant a les construccions il·latives que anteposen la causa i en destaquen l'efecte. Tenint en compte l'anàlisi qualitativa, sembla que no hi ha una pauta clara per a l'ús de la coma quan s'introdueixen construccions causals perifèriques o causals explicatives. Això ens ha portat a fer una comparativa amb les versions castellanes i elements causals com *ya que* també es presenten algunes vegades sense coma. La taula proposada al final de l'apartat 3.1.2. pretén ser una eina útil per a la redacció de construccions causals (avantposades o posposades) amb el verb en forma personal. En línies generals, *perquè* (quan és equivalent a *ja que*), *ja que*, *puix que*, *que*, *com que*, *atès que*, *vist que* i *donat que*, introdueixen causals externes que s'han de separar de l'oració principal mitjançant una pausa. Pel que fa a les construccions causals amb locucions conjuntives seguides d'un sintagma nominal, quan es presenten avantposades funcionen com a adjunts oracionals i també s'han de marcar amb una pausa.

Finalment, relacionem els elements causals incorrectes de les mostres, com **conseqüència de*, **en motiu de*, **a resultes de*, **arran*, ** arrel de*, **degut a*, **doncs* (com a conjunció causal) i **al + infinitiu* (només amb valor causal), amb la traducció directa del castellà al català i amb la limitació que presenten els verificadors ortogràfics per a detectar aquestes locucions causals en tot el seu conjunt com a construcció causal, i no paraula per paraula. També ho podem relacionar amb una ràpida redacció perquè els redactors, sobretot digitals, treballen amb pressió, ja que han de procurar donar la primícia. D'altra banda, cal dir que els diaris digitals (a diferència dels mitjans audiovisuals en directe) permeten actualitzacions i, a partir de l'anàlisi feta, podem dir que la revisió

i la correcció són molt necessàries per a garantir construccions causals correctes i una redacció acurada en general. De totes maneres, pensem que, en els mitjans de comunicació escrits, la gran varietat d'elements causals i els recursos emprats per a donar a conèixer la causa d'una manera objectiva i imparcial és més que notable i confirmen la nostra hipòtesi inicial: a l'hora d'expressar la causa, el llenguatge periodístic cerca l'objectivitat, la senzillesa, l'enteniment i l'agilitat lectora, però també pot recórrer a moltes més estructures que les pròpies de la parla oral.

Amb tot, la prosa periodística se serveix d'un ampli ventall d'estructures per a expressar la causa perquè, gràcies als elements de connexió o a la distribució de la informació, els lectors recuperen l'ordre lògic dels esdeveniments i també poden recuperar una lectura causal, encara que aquesta es mitigui amb altres estructures que no són pròpiament construccions causals, com les construccions il·latives, les expressions temporals, les oracions subordinades de relatiu, les oracions coordinades o les oracions juxtaposades. En aquest treball s'han classificat i s'han analitzat mostres d'aquestes estructures i pensem que també s'han donat pautes per a una correcta redacció i confecció de textos que continguin estructures de causa-efecte.

Bibliografia

Bibliografia citada

- BATLLORI, Montse; SUÑER, Avel·lina (2004). "[La formació de connectors complexos finals i causals](#)". A 'Contribucions a Congressos (D-FL)'. Girona: Universitat. [En línia] [Data de consulta: 26-10-2016]
- BLESA, José Antonio (1982). "[Las causales inefectivas](#)". *Cuadernos de Investigación Filológica*, VIII, 1-2, pàg. 143-163. [En línia] [Data de consulta: 25-10-2016]
- BRIZ, Antonio (2011). "[La subordinación sintáctica desde una teoría de unidades del discurso. El caso de las llamadas causales de la enunciación](#)". *Sintaxis y análisis del discurso hablado en español. Homenaje a Antonio Narbona, I*. Sevilla: Universidad, 137-154. [En línia] [Data de consulta: 26-10-2016]
- CABANES, Jem (2005). [Llibre d'estil de Vilaweb](#). [En línia] [Data de consulta: 12-12-2016]
- Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (2012). [Llibre d'estil de la CCMA](#). [En línia] [Data de consulta: 13-12-2016]
- CUENCA, Maria Josep (1991). *L'oració composta (II): la subordinació*. València: Servei de Publicacions de la Universitat.
- CUENCA, Maria Josep (1996). *Sintaxi fonamental. Les categories gramaticals*. Barcelona: Empúries.
- CUENCA, Maria Josep (2006). *La connexió i els connectors: perspectiva oracional i textual*. Vic: Eumo.
- DIEC2=IEC (2007). [Diccionari de la llengua catalana](#). 2a ed. Barcelona: Edicions 62: Enciclopèdia Catalana. [En línia] [Data de consulta: 13-04-2017]
- FITÉ, Ricard (1997). *Llibre d'estil del diari Avui*. Empúries.
- GALÁN, Carme (1995). "[Las oraciones causales: propuesta de clasificación](#)". *Anuario de Estudios Filológicos* (Extremadura) XVIII, pàg. 125-128. [En línia] [Data de consulta: 25-10-2016]
- GARCÍA, Serafina (1996). *Las expresiones causales y finales* (Vol. 37). Arco Libros.
- IGLESIAS, Manuel (1997). "[La oposición "enunciado-enunciación" y las llamadas subordinadas adverbiales impropias en español](#)". *Moenia: Revista lucense de lingüística & literatura*, (3),

237-269. [En línia] [Data de consulta: 26-10-2016]

Institut d'Estudis Catalans (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.

LAPESA, Rafael (1978). “[Sobre dos Tipos de Subordinación Causal](#)”. *Estudios ofrecidos a Emilio Alarcos Llorach*, Oviedo, t. III, pàg. 173-205. [En línia] [Data de consulta: 30-10-2016]

MARÍN, Francisco Marcos (1979). “A propósito de las oraciones causales: observaciones críticas”. *Cuadernos de filología. II, Studia linguistica hispanica*, (1), 163-171.

Periódico, El (2002). *Llibre d'estil: El Periódico de Catalunya*. Barcelona: Ediciones Primera Plana, SA.

PICÓ, Neus; RAMON, M. Magdalena (2009). [Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits](#). Consell de Mallorca i Universitat de les Illes Balears. [En línia] [Data de consulta: 11-12-2016]

QUER, Josep (2002). “Subordinació i mode”. Dins Joan Solà [et al.] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 3, pàg. 2799-2866.

Real Academia Española (2010). [Ortografía de la lengua española](#). [En línia] [Data de consulta: 22-01-2017]

RIGAU, Gemma (2002). “Els complements adjunts”. Dins Joan Solà [et al.] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 2, pàg. 2045-2110.

ROJO, Guillermo (1978). *Cláusulas y oraciones*. Santiago de Compostela. Publicaciones de la Universidad. Anejo 14 de *Verba*.

SANCHO, Pelegrí (2002). “La preposició i el sintagma preposicional”. Dins Joan Solà [et al.] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 2, pàg. 1689-1798.

SERVITJE, Albert (1996). [Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra](#). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. [En línia] [Data de consulta: 21-04-2017]

SOLÀ, Jaume (2002a). “Modificadors temporals i aspectuals”. Dins Joan Solà [et al.] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 3, pàg. 2867-2936.

SOLÀ, Joan (2002b). “Les subordinades de relatiu”. Dins Joan Solà [et al.] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 3, pàg. 2455-2565.

SUÑER, Avel·lina (2002). “Les construccions adjuntes en gerundi i participi”. Dins Joan Solà [et al.] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 3, pàg. 3027-3093.

VIANA, Amadeu; SUÏLS, Jordi (2002). “Les construccions causals i les finals”. Dins Joan Solà [*et al.*] (coord.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 3, pàg. 2937-2975.

Referències de les mostres

[ARA](#)

[Diari de Balears](#)

[El Periódico de Catalunya](#)

[El Punt Avui](#)

[La Vanguardia](#)

[VilaWeb](#)

Annex

Mostra de la varietat de construccions i d'estructures causals entorn de les causes de la mort d'una persona.

ARA
Un home d'uns 35 anys s'ha estavellat contra les roques a l'agulla del repetidor de la muntanya perquè el paracaigudes se li ha desplegat massa tard (26-02-2012)
Una dona de Girona mor per haver menjat un bolet verinós (23-10-2014)
Mor un home atropellat a Torà (16-09-2016)
Mor un home pel tret d'un caçador a l'Esquirol (09-12-2012)
Mor una dona en un xoc frontal amb una furgoneta a Ullastret (20-01-2017)
Un home mor d' una ganivetada al Raval (14-01-2014)
Mor una nena de 13 anys al Ripollès a causa d' un llamp (17-07-2015)
Mor un agent forestal a l'incendi de Castellar del Vallès per causes naturals (19-07-2012)
Miquel Pairoli va morir ahir als 55 anys a conseqüència d' una llarga malaltia. (07-07-2011)
Troben un home mort arran de les inundacions a Tortosa (18-11-2012)
Cada hora mor una persona a Catalunya per culpa del tabaquisme (14-09-2015)
Mor un conductor d'un microcotxe en xocar amb un turisme a Deltebre (28-04-2016)
(136) Mor un nen de 4 anys al caure d'un sisè pis a Borriana (10-06-2013)
La víctima, de 44 anys, ha mort després que li caigués a sobre una tanca envestida per un toro (16-08-2012)
(141) Mor Rita Barberá després de patir un infart en un hotel de Madrid (23-11-2016)
El conductor d'un cotxe mor després d' un xoc frontal contra un camió a l'N-II a Quart (06-02-2017)
El fugitiu havia entrat en una fàbrica, i l'agent va caure quan va cedir un fals sostre del recinte. (10-12-2011)
Mor el conductor que va topar contra un mur (04-06-2015)
DIARI DE BALEARS
Un nin mor a Son Sardina ennuegat amb un croissant (06-06-2008)
Mor un pirotècnic per l'explosió d'un coet a les festes de Petra (23-07-2010)
Mor un menor de 14 anys en un accident amb una motocicleta a Santa Maria (09-08-2008)

«La Doña» va morir a casa seva **d'un atac al cor** el dia en què complia els anys (09-04-2002)

La víctima va quedar atrapada davall un cotxe i va morir gairebé a l'acte **a causa d'un traumatisme cranial** (05-02-2009)

(70) Experts adverteixen que un de cada dos fumadors morirà **per causa del tabac** (31- 05-2000)

A conseqüència de l'atac a un punt de control de seguretat, tres policies van morir i un altre va resultar ferit (12-08-2008)

L'actriu i ballarina Cyd Charisse, (...), va morir ahir **com a conseqüència d'una aturada cardíaca** a Los Angeles, Califòrnia, als 86 anys. (18-06-2008)

(131) Un turista mor **en caure** d'una roca al Galatzó (14-03-2009)

(...) va morir ahir **després que** li esclatàs un coet a la cara durant l'espectacle que posava punt i final a les festes de la localitat de Petra. (23-07-2010)

Un motorista de 81 anys mor **després de ser** arrossegat per dos cotxes a Artà (11-10-2006)

El cantautor Joan Baptista Humet va morir ahir a la nit a Barcelona als 58 anys **després de no superar** un càncer, segons ha informat Lluís Marrasé (...) (01-12-2008)

(147) Una nina de quatre anys d'edat i de nacionalitat búlgara morí ahir **després d'haver** patit un greu atropellament dissabte devora la benzinera d'Artà. (13-12-2004)

Un motorista de 28 anys, Joan D.G., va morir ahir a la carretera del cap Blanc, a Lluçmajor, **quan** va col·lidir contra un cotxe. (27-03-2000)

Son Sardina visqué en el dia d'ahir un tràgic esdeveniment en morir un nin de vuit anys **que** es va ennuegar mentre menjava un croissant. (06-06-2008)

Pedro Sancho va patir ferides crítiques **i** va morir al cap d'unes hores (11-10-2006)

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA

Una noia saudita mor **perquè** cap metge home la va poder auxiliar (07-02-2014)

Un nen mor atropellat a les Borges Blanques (08-02-2017)

(59) Mor una dona de 49 anys **per** un incendi al seu pis a Martorell (19-01-2017)

(63) Mor una anciana i un home de 59 anys **en** un incendi a L'Hospitalet (05-10-2016)

(66) Una nena i una dona refugiades moren **de** fred a Lesbos en plena onada d'arribades (20-01-2016)

Mor a Mollet un home de 89 anys **a causa d'una** infecció de legionel·la (18-10-2016)

L'exvedet va morir diumenge passat **per causes** naturals, i el seu cos ha sigut incinerat aquest dilluns en un tanatori de la província sevillana. (10-01-2017)

Mor un home **a conseqüència d'un** cop sofert en una baralla a Navarra (20-08-2014)

Mor un ciclista **arran d'un** accident a Sant Adrià de Besòs (23-09-2016)

Els rics no es moren **per culpa de** l'hepatitis C (18-01-2015)

Mor una dona **al caure** a la via arrossegada pel metro (24-08-2006)

Mor una dona **després de ser** apunyalada per la seva parella a Mallorca (29-05-2016)

Mor Luis Salom **després d'un** accident a Montmeló (03-06-2016)

Mor la dona **que** va ser atropellada per un ciclista a Barcelona (30-05-2016)

Un helicòpter cau a la costa oest de Noruega **i** moren onze dels seus ocupants (29-04-2016)

EL PUNT AVUI

Una parella amb síndrome de Diògenes i la seva filla moren esclafats per centenars de quilos de roba (28-01-2017)

Més de cent ovelles moren **per** l'atac de dos gossos (04-01-2017)

(64) La conductora d'un turisme mor **en** un xoc frontal (24-01-2017)

La pacient, una nena de menys d'un any, estava ingressada a l'UCI del Parc Taulí de Sabadell **amb** una afectació neurològica greu (13-09-2016)

Mor **d'un** infart el director dels serveis territorials d'Interior a l'Alt Pirineu i Aran, Josep Palau (19-02-2017)

Mor un nadó **a causa d'un** enterovirus (13-09-2016)

A priori, tot indica que es tracta d'una mort **per causes** naturals i no pas de cap afogament. (16-08-2016)

A conseqüència del foc, va morir un dels gossos que era dins del domicili (...) (14-02-2017)

Fonts de partit han confirmat que la mort ha sigut **com a conseqüència d'un** càncer (02-02-2017)

(86) Una dona de 85 anys veïna de Girona va morir dimarts a l'hospital de Girona **de resultes de** les greus ferides que es va fer en una caiguda (...) (23-12-2016)

Una anciana mor **arran d'una** caiguda al carrer (23-12-2016)

Mor l'exjugador Dalian Atkinson **en ser** disparat amb un Taser per la policia (15-08-2016)

Un home mor **en bolcar** el vehicle en què viatjava (02-02-2017)

(133) Un home mor i un altre resulta ferit **al caure** d'una grua mentre estaven treballant a l'Anoia (30-01-2017)

Mor un home de 56 anys **després de ser** atropellat per un cotxe a la Rambla de Badal de Barcelona (29-12-2016)

Mor un motorista de 49 anys **després de** xocar amb un cotxe entre Bellmunt d'Urgell i Belcaire (28-01-2017)

El conductor d'un cotxe mor **després d'un** xoc frontal contra un camió a l'N-II a Quart (06-02-2017)

Un muntanyenc de Bordils cau al pic de l'Infern **i** mor (08-01-2017)

LA VANGUARDIA

(15) Des de començament d'any, cada dos dies mor un nen pel tret accidental d'una arma de foc, ja sigui **perquè** se li dispara l'arma o **perquè** se li dispara a una altra persona. (20-10-2016)

(...) mig centenar de persones s'han intoxicat a Irkutsk, a prop del llac Baikal, **per haver** begut loció per a fregues de bany elaborada amb alcohol i flors d'arç o mallol. (20-12-2016)

Moren milions d'abelles intoxicades (04-02-2017)

L'autòpsia conclou que la dona de Canyelles va morir **per** la ingesta de substàncies tòxiques i descarta que fos **per** les lesions (13-05-2016)

Moren dos alpinistes catalans i un valencià **en** una allau al Kirguizistan (22-06-2015)

Almenys 29 immigrants moren **de** fred en provar d'arribar a la costa italiana (09-02-2015)

Mor una nena d'uns 12 anys **a causa d'un** llamp a Campelles (Ripollès) (17-07-2015)

Cada any moren a Catalunya més de 3.000 persones **per causes** relacionades amb el sedentarisme (22-03-2013)

1.800 ànecs de la granja Can Ruet del Far d'Empordà (Alt Empordà) han mort aquest dimecres a la tarda **a conseqüència d'un** incendi que s'ha declarat cap a dos quarts de sis. (21-12-2016)

Més de 35.000 persones moren cada any a Espanya **com a conseqüència d'**una parada cardíaca sobtada, de les quals 3.000 moren per aquesta causa a Catalunya. (09-01-2014)

Mor un home de 65 anys **en** bolcar amb el tractor a Sant Feliu de Buixalleu (11-02-2017)

(144) Almenys un mort i diversos ferits **després que** un camió envesteixi un mercat de Nadal a Berlín (19-12-2016)

Mor una excursionista catalana **després de** caure de 15 metres d'alçada a la zona del pic Alba, a Benasc (24-08-2016)

El conductor d'un cotxe mor **després d'un** xoc frontal contra un camió a l'N-II a Quart (06-02-2017)

Dos catalans van morir ahir als Alps francesos **quan** els va caure a sobre un bloc de gel, segons han confirmat fonts del Ministeri d'Afers Exteriors. (17-02-2017)

Moren a Rússia 49 persones **que** van beure loció de bany com si fos vodka (20-12-2016)

Un bloc de gel es va desprendre de la paret **i** els va caure a sobre mentre practicaven escalada. (17-02-2017)

VILAWEB

Mor un nen de tres anys atropellat per un cotxe a les Borges Blanques (Lleida) (08-02-2017)

Mor un altre gos **per** enverinament a la zona del Pla de l'Ametller de Banyoles (19-01-2016)

Un centenar de desapareguts i tres morts **en** un naufragi a l'illa grega de Rodes (20-04-2015)

Mor d'un infart una de les àvies agredides al geriàtric d'Arenys de Mar (02-01-2016)

Almenys onze nens han mort i quatre més han quedat ferits aquest dijous **a causa de** l'explosió d'una bomba al pas d'un autobús escolar per la província afganesa de Paktika (sud-est). (17-02-2017)

A causa de l'impacte, el jove ha patit un traumatisme cranioencefàlic. (17-04-2016)

Com a conseqüència de l'impacte, un home de 46 anys ha mort instantàniament després de l'accident. (09-02-2017)

L'exjugador sud-africà de rugbi Joost van der Westhuizen, campió del món amb els 'Springboks' el 1995, ha mort aquest dilluns als 45 anys **com a conseqüència de** les complicacions de l'esclerosi lateral amiotròfica (ELA) que patia, segons ha confirmat la web oficial de la selecció sud-africana de rugbi. (06-02-2017)

Davant l'augment d'ofegaments, l'Agència de Salut Pública ja ha demanat extremar la prudència als ciutadans (...) (10-08-2015)

Cada any moren a la Unió Europea 400.000 persones **per culpa de** malalties derivades de la mala qualitat de l'aire, i milions més pateixen problemes respiratoris o cardiovasculars per culpa de la contaminació. (15-02-2017)

Dos alpinistes espanyols han mort aquest dijous **després que** els caigués un bloc de gel al massís de la Meije, en els Alps francesos, ha informat la premsa local. (16-02-2017)

Mor un home de 92 anys a Lleida **després de ser** atropellat per una furgoneta que feia marxa enrere (04-02-2016)

L'exciclista belga Serge Baguet ha mort aquest dijous als 47 anys **després de no poder** superar un càncer de còlon, ha informat la Federació Belga de Ciclisme. (09-02-2017)

(146) Mor el conductor d'un tractor **després d'**una col·lisió contra un turisme a la LV-2001 a Juneda (12-01-2016)

Dos espanyols moren als Alps francesos **en caure's** un bloc de gel, segons la premsa local (16-02-2017)

Trenta-set morts **quan** s'ha estavellat un avió de càrrega turc al Quirguisistan (16-01-2017)

Mor la dona d'Alcarràs **que** va resultar ferida crítica en un incendi al seu habitatge diumenge (05-04-2016)

(...) la motocicleta ha perdut el control i s'ha estibat provocant la mort dels seus dos ocupants. (13-03-2016)

Nota: L'enumeració que presenten algunes mostres coincideix amb l'enumeració de les mostres de l'anàlisi de l'apartat 3.